

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış beşinci İnikat

18. IV. 1955 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	372	mek üzere muvakkat encümen teşkiline dair takriri (4/118, 1/243, 1/244)	374
2. — Havale edilen kâğıtlar	372:373	5. — Müzakere edilen maddeler	375
3. — Yoklama	373	1. — Ahmet Güngör'ün, mahkûm olduğu cezanın affı hakkında Adliye Encümeni mazbatasası (5/9)	375
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiye mâruzatı	373	2. — Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatasası (1/227)	375:377
1. — Sivas Mebusu M. Nurettin Turgay'ın, Büyük Millet Meclisinin şifa ve iadei afiyet temennisinin, Sayın Reiscumhura, Riyaset makamı tarafından arzına dair takriri (4/119)	373	3. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Göktürk'ün, tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların cezasız tesciline dair kanun tekli fi ve Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/17)	377:398
2. — Antalya Mebusu Enver Karan'ın, Büyük Millet Meclisi namına Sayın Reiscumhura istifsarı hatırda bulunmak üzere 10 kişilik bir heyetin seçilmesine dair takriri (4/120)	373	6. — Sualler ve cevaplar	398
3. — Bursa Mebusu Agâh Erozan'ın, Sayın Reiscumhuru hastanede Büyük Millet Meclisi adına ziyaret etmek üzere miktarı Meclisçe tâyin edilecek bir heyetin kur'a ile seçilmesine dair takriri (4/121)	373:374	A — Tahrirî sual	398
4. — İşletmeler Vekili Samet Ağaoğlu'nun, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri ile Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi hakkındaki kanun lâyihalarını görü-		1. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, köy öğretmenlerinin ücretlerinin artırılarak esas kadroya alınmaları ve köy enstitüsü mezunlarının da maaşlarının artırılarak intibaklarının sağlanması hususlarında ne düşünüldüğüne dair sualine Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın tahrirî cevabı (7/84)	398:399

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Birinci celse

Yeniden bir Devlet Vekâleti ihdasiyle Hariciye Vekili Fuad Köprülü'nün Devlet Vekâletine tâyin edildiğine ve Hariciye Vekâleti Vekilliğinin de Başvekil Adnan Menderes tarafından ifa edileceğine dair Riyaseti Cumhur tezeresi okundu.

Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesine;

Bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İstanbul Mebusu Nuri Yamut'un tahsisatına;

Bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Yozgad Mebusu Ömer Lûtfi Erzurumluoğlu'nun tahsisatına dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkereleri kabul olundu.

Hayati Kardeş'in tasdik edilmiş bulunan idam cezası hakkındaki Arzuhal Encümeninin 1757 sayılı Kararına dair mazbata bir müddet müzakere edildi.

Vâkı davet üzerine Türkiye'yi ziyaret etmekte bulunan Irak Parlâmentosu Âzasından mürekkep heyet, sayın mebusların alkışları arasında salona dâhil oldu.

Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan, her iki milletin kardeşlik duygularını, Türk - Irak Paktının mânasını tebarüz ettiren ve Âzayı Kiram tarafından sık sık alkışlanan beyanatta bulundu.

Mütaakiben alınan karar gereğince Irak Meclisi Mebusan Reisi, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden nutkunu irat buyurdu ve şiddetle alkışlandı.

Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Irak Parlâmentosuna Türkiye Büyük Millet Meclisi

sinin sevgi ve selâmlarının iblâğ edilmesine dair tavrı kabul edildi.

Hayati Kardeş'in tasdik olunmuş bulunan idam cezası hakkında tâyini muameleye mahal olmadığına dair Arzuhal Encümeninin 16 numaralı haftalık karar cetveliyle neşrolunan 1757 sayılı kararı hakkındaki mazbata kabul olundu.

İnikada ara verildi.

Reis
İçel Mebusu
Refik Koraltan

Kâtip
İstanbul Mebusu
Nazlı Tlabar

Kâtip
Kayseri Mebusu
İbrahim Kirazoğlu

İkinci Celse

İstanbul Kapalıçarşısının Tamir ve İhyası hakkındaki Kanun kabul edildi.

Londra'da akdedilen Beynelmîl Yükleme Sınırı Sözleşmesine İltihakımızın tasdikine,

Muhasebei Umumiye Kanununun 24 nci maddesinin tadiline dair kanunlar kabul olundu.

Evlilik haricinde doğan çocukların cezasız tesciline dair kanun lâyihasının birinci maddesi üzerindeki müzakereye devam olundu.

18. IV. 1955 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili
Samsun Mebusu
Tevfik İleri

Kâtip
İstanbul Mebusu
Nazlı Tlabar

Kâtip
Kayseri Mebusu
İbrahim Kirazoğlu

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Lâyihaalar

1. — Şeker Fabrikalarına Bahşolunan İmtiyazat ve Muafiyat hakkındaki 601 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâyihası (1/242) (İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

2. — Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri kanun lâyihası (1/243) (İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

3. — Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları

İşletmesi kanun lâyihası (1/244) (İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Teklif

4. — İdare Âmirleri Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen, İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Balıkesir Mebusu Ahmet Kocabıyıkdoğan'ın, inşa edilmekte olan yeni Büyük Millet Meclisi binasıyla müstemilâtına yapılacak tefriş ve tezyin işlerine ait taahhüt icrasına mezuniyet verilmesine dair kanun teklifi (2/125) (Bütçe Encümenine)

Mazbatalar

5. — 19 Eylül 1949 tarihinde Cenevre'de akdolunan «Karayolları Trafik Sözleşmesi» ile on ekine ve «Halen İşgal Altındaki Memleketler ve Topraklara Mütedair Protokol» e iltilhâkımız hakkında kanun lâiyhası ve Hariciyeye Nafia encümenleri mazbataları (1/33) (Ruznameye)

6. — Altmış Milyon Liralık Madenî Ufaklık Para Basılması hakkındaki 5015 sayılı Kanunun birinci maddesinin tadiline dair kanun lâiyhası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/154) (Ruznameye)

7. — Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması Âkid Taraflarından bâzıları ile Japonya arasındaki Ticari Münasebetleri Düzenliye Beyannamenin tasdikı hakkında kanun lâiyhası ve Hariciye, Gümrük ve İnhisarlar, Ticaret ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/85) (Ruznameye)

8. — Denizli Mebusu Baha Akşit'in Belediye Kanununa bâzi maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzi maddelerinin kaldırılmasına dair 5669 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Dahiliye ve Adliye encümenleri mazbataları (2/91) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,10

REİS — Reisvekili Esat Budakoğlu

KÂTIPLER : Sedat Baran (Çorum), Ömer Mart (Kayseri).

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız efendim.
(Malatya mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Çoğunluğumuz vardır celseyi açıyorum.

4 — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — *Sivas Mebusu M. Nurettin Turgay'ın, Büyük Millet Meclisinin şifa ve iadei afiyet temennisinin, Sayın Reiscumhura, Riyaset Makamı tarafından arzına dair tavriri, (4/119)*

REİS — Tavrirler var, okutuyorum :

18. IV. 1955

Yüksek Reisliğe

B. M. M. nin en hararetlî ve içten gelen şifa ve iadei afiyet temennisinin, Sayın Reiscumhurumuza Yüksek Riyaset Makamı tarafından arzını istirham ederim.

Sivas Mebusu
M. Nurettin Turgay

2. — *Antalya Mebusu Enver Karan'ın, Büyük Millet Meclisi namına Sayın Reiscumhura istifsarı hatırda bulunmak üzere 10 kişilik bir*

heyetin seçilmesine dair tavriri (4/120)

Yüksek Başkanlığa

Büyük Millet Meclisi namına Sayın Cumhuriyetimizin istifsarı hatırında bulunmak üzere on kişilik bir heyet seçilmesini teklif ve arz ederim.

Antalya
Enver Karan

3. — *Bursa Mebusu Ağâh Erozan'ın, Sayın Reiscumhura hastanede Büyük Millet Meclisi adına ziyaret etmek üzere miktarı Meclisçe tâyin edilecek bir heyetin kur'a ile seçilmesine dair tavriri (4/120)*

Yüksek Riyasete

Sayın Cumhurbaşkanımızı hastanede T. B. M. Meclisi adına ziyaret etmek üzere (Miktarı

Meclisçe) tâyin edilecek bir heyetin kur'a ile seçilmesinin Yüksek Meclise arzını teklif ederim;

Bursa Mebusu
Agâh Erozan

REİS — Efendim, üç tavririn birleştiği nokta, Sayın Reiscumhur'a şifa temennisinde bulunmak üzere Meclis namına gidilmesidir. Evvelâ bu hususu reylerinize arz ediyorum, kabul edenler.. Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Tekliflerin en aykırısı 10 kişilik bir heyetin seçilmesi keyfiyetidir. Onu da ayrıca reye arz edeceğim.

Bu noktada birinci teklif Divanı Riyasetin gitmesi, ikincisi de Meclisten 10 kişilik bir heyetin gitmesi yolundadır. Meclisten seçilecek 10 arkadaşın bu heyeti teşkil etmesi yolundaki tavriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bunun kur'a ile tesbit edilmesi teklifi mevcuttur. Bu hususu reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kur'a ile heyetin seçilmesi kabul edilmiştir, kur'a çekiyoruz :

Nuri Ocakcıoğlu (Malatya) (Yok sesleri),
Hasan Polatkan (Eskişehir) (Yok sesleri),
Sedat Baran (Çorum),
Abdullah Cilli (Hatay) (Yok sesleri),
Asım Okur (Antalya) (Yok sesleri),
Ramiz Eren (Ankara),
Mustafa İkinci (Diyarbakır) (Yok sesleri),
Selâhattin Gülüt (Tokad),
Aziz Özbay (Urfa),
Suphi Ergene (Elâzığ) (Yok sesleri),
Abdullah İzmen (Giresun),
Hamdi Rağıp Atademir (Konya) (Yok sesleri),

Şemsi Ağaoğlu (Muş),
Nüvit Yetkin (Malatya) (Yok sesleri),
İ. Hakkı Veral (Kütahya),
Osman Nuri Deniz (Kayseri),
Sinan Tekelioğlu (Seyhan),
Necdet İncekara (İzmir),

4. — İşletmeler Vekili Samet Ağaoğlu'nun, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri ile Türkiye

Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi hakkındaki kanun lâyhalarını görüşmek üzere muvakkat encümen teşkiline dair tavriri (4/118, 1/243, 1/244)

İŞLETMELER VEKİLİ SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlar; Yüksek Meclisinize bir ufak mâruzatım ve Yüksek Heyetinizden bir istirhamım olacaktır.

Sümerbank câmiasını muhtelif istikametlerden bir Sanayi Finansman Bankası haline getirecek şekilde yeniden tanzim etmek kararındayız. Bunun tatbikatını muhtelif merhalelere böldük. Evvelâ bir kısım müesseseleri, mahiyetlerine göre, iktisadi devlet teşekkülü ve diğer bir kısmını da anonim şirketler haline getirmek yolundayız. Uzun bir ıslahat hareketinin muhtelif merhalelerle başarılabilmesi için bu yaz tatiline girmeden, bu Devre içinde iki kanunun, Karabük Müessesesi ile Selüloz Sanayii Müessesesini iktisadi devlet teşekkülü haline getirecek kanunların çıkmasını, ıslahatın süratle intacı bakımından, lüzumlu addediyoruz. Bunun için de, Bütçe, Maliye ve İktisat encümenlerinden 5 er kişi seçilmek suretiyle bir muvakkat encümen teşkilini istirham ediyoruz. Bu hususta bir tavriri takdim ettim. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Tavriri okunacaktır.

Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ettiğim sebeplere binaen, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri ile Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi hakkındaki kanun lâyhalarının, havale edilmiş olduğu (İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerinden) seçilecek beşer âzadan mürekkep muvakkat bir encümünde müzakeresini arz ve teklif ederim. (4/118)

İşletmeler Vekili
S. Ağaoğlu

REİS — Teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gündeme devam ediyoruz.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Ahmet Güngör'ün mahkûm olduğu cezanın affı hakkında Adliye Encümeni mazbatası (5/9) (1)*

REİS — İkinci görüşmedir.

Ahmet Güngör'ün Mahkûm Olduğu Cezanın Affı hakkında Kanun

MADDE 1. — Eskişehir vilâyetinin Yakakayı köyünden Mustafaoğlu 1930 doğumlu Ahmet Güngör'ün 190 ncı Piyade Alayı Askerî Mahkemesinin 24.XI.1953 tarih ve 53/22 esas ve 53/385-20105 karar sayılı lâmiyle mahkûm olduğu bir ay 20 gün müddetle hapis ve 38 gün askerliğinden sayılmamasına dair cezalar affedilmiştir.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü icraya Adliye ve Millî Müdafaa vekilleri memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyinize arz ediyorum, kabul edenler.. Etmeyenler.. Kanun kabul edilmiştir.

2. — *Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâ-yihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/227) (2)*

REİS — Efendim; gündemle ilgili bir takrir var, okunacaktır.

Yüksek Reisliğe

Ruznamenin birinci müzakeresi yapılacak maddeleri arasında (4) numarada bulunan (Seyhan barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkındaki kanun lâ-yihasının) müstaceliyetine binaen, diğer işlere takdi-

men müzakeresini arz ve teklif ederim.

Nafia Vekili
K. Zeytinoglu

REİS — Efendim, takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Takdimen görüşülmesi kabul edilmiştir.

Kanun lâ-yihasının heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen varmı?

Süleyman Kuranel.

SÜLEYMAN KURANEL (Gazianteb) — Muhterem arkadaşlarım; yurdumuzun imar ve kalkınmasında büyük bir rol oynayacak olan Seyhan barajı 1953 senesinin 17 Temmuzunda mütaahhidine ihale edilmiştir. Barajın inşa bedeli 50 milyon lira civarındadır. Bu baraj bittikten sonra Çukurova'yı selden kurtaracak, sulama işi hallolacak ve aynı zamanda o mıntaka bol ve ucuz enerjiye kavuşacaktır.

Barajın göl hacmı takriben 1 milyar 500 milyon metre mikâptır. Bu suların istilâ ettiği saha ise 125 bin dönüm civarındadır.

Ben, bu kısa izahatı arz ettikten sonra asıl maksada geçmek istiyorum :

Şimdi, 125 bin dönüm arazi sular altında kalacağına göre bu sahanın istimlâki icabetmektedir. İşte bu istimlâk gayesiyledir ki bu kanun Yüksek Meclise sunulmuştur. Bu 125 bin dönüm arazinin sahibi olan 15 köy halkını teşkil eden 10 bin insan bu sahadan alınarak başka yerlere iskân olunacaktır. Bu baraj 1953 senesinde ihale edildiği zaman bu işe ait İstimlâk Kanunu Meclise getirilmiş olsaydı, o zamanki istimlâk tutarı ile aradan iki sene geçtikten sonra, bugün Meclise getirilmiş olan İstimlâk Kanunu ile yapılmış olan arasında mühim farklar husule gelmiyecekti.

Şimdi bir taraftan istimlâk işinde bir gecikme olmuş, baraj mütaahhidine ihale edilmiş, aradan iki seneye yakın bir zaman geçmiş, ondan sonra, bugün sular altında kalan sahanın istimlâkine ait kanun Meclise getirilmiştir. Bu, kanaatimce bir ihmalin eserî olsa gerektir. Çünkü şu anda bu sahanın istimlâkine teşebbüs etsek, buradaki on bin vatandaşı başka yerlere götürüp iskân etmek, bu on bin vatandaş için ev yapmak oldukça mühim bir külfettir. Kaldı ki, Mayıs ayında bu sahanın takriben yetmiş beş bin dö-

(1) Birinci müzakeresi 62 nci İnikat zaptındadır.

(2) 240 sayılı matbuca zaptın sonundadır.

nüme yakın bir miktarı sular altında kalmaya mahkûmdur. Mayıs ayı içinde kırk kotına kadar olan sahaya suları bırakacağız ki, bu yerler de ekilmiştir, halbuki Mayıs ayı içinde de su bırakılması mecburidir. Bu mecburiyet karşısında; istimlâk yapılmadan ve vatandaşın rızası alınmadan bunu yapacak olursak vatandaşların durumu ne olacaktır, Köyler su altında kalacaktır, vatandaşa çıkın desek, çıktıkları zaman eşyalarını, zirai vasıtalarını, hayvanlarını nereye koyacaklardır? Bunların hepsi düşünülmeli lâzımdır.

Bundan maada Mayıs ayında sular bırakıldığı zaman birçok şikâyetler olacaktır. Bunlar nasıl bertaraf edilecektir? Bundan sonra, Seyhan Barajındaki vaziyeti diğer Hirfanlı veya Gediz barajlarında tekrarlamayalım. Madem ki, büyük bir hamle içerisindeyiz, barajlar yapıyoruz. Bu gibi mühim istimlâk işlerini de, projeleri etüd edilirken, barajlar ihale edilirken bununla beraber yürütelim.

Ben, Nafia Vekilinden rica ediyorum, yapılacak diğer barajlara ait kanun tekliflerini daha önceden. Meclise getirsinler ve bu suretle birtakım vukuu muhtemel sızlanmalara meydan vermesinler.

Mâruzatım bundan ibarettir.

NAFIA VEKİLİ KEMAL ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar; Süleyman Kuranel arkadaşımız ihmal kelimesini kullanmasa idi derhal söz almak suretiyle huzurunuzu işgal etmiyecektim.

Bahsettikleri, ihmal edilmek suretiyle geç getirildiğini ifade buyurdıkları şu kanun bizim getirmeye mecbur olduğumuz bir kanun değildir. Çünkü, halen mer'î bulunan bir İstimlâk Kanunu esasen vardır. Biz barajı ihale etmişiz ve yapıyoruz. Bu arada elimizde mer'î olan İstimlâk Kanununa göre muamele yapmak salâhiyetini haiz olduğumuz halde, acaba başka şekiller içerisinde istimlâk edilecek yerlerin sahipleri hakkında daha müsait şartlar temin edebilir miyiz, edemez miyiz, onları vilâyet dâhilinde arazi sahibi yapabilir miyiz, yapamaz mıyız? Diye vazifemizin üstünde bir hizmet ifası için biz bu kanunu getiriyoruz. Bu sebeple arkadaşımızın doğrudan doğruya ihmalden bahsetmesini yerinde ve insafılı görmüyorum. Arz ettiğim gibi hükümet olarak biz bu kanun ta-

sarısını getirmeye mecbur değildik, mevcut İstimlâk Kanunu ile istimlâkimizi yapar ve barajı ikmal edebilirdik. Bunu bilhassa tebarüz ettirmek isterim.

REİS — Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar; baraj başladığı günden beri arazileri ve köyleri su altında kalacak olan halk telâş ve heyecan içindedir. Kanun çıkar çıkmaz işe başlasak en aşağı bu halkı yerleştirmek için seneler ister. Halbuki arazileri bir müddet sonra su altında kalacaktır. Bu arazi 150 bin dekadır. Fakat suyun tuğyanı zamanını da düşünmek lâzımdır. Bu zamanlarda sular daha birçok araziye sular altında bırakacaktır. Hükümet bunu düşünmüş müdür? Barajlar yapma faaliyeti elbette ki, çok faydalı işlerdir. Fakat, arkadaşımın dediği gibi 150 bin dekarlık arazinin sahibi 10 bin insan değildir, çok daha fazladır. Aşağı yukarı mühim bir kaza sular altında kalacaktır. Onun için hükümet arazi verecek diyor. Maalesef Adana'da toprak kalmamıştır, yoktur. Gene tekrar edeyim, bundan evvelki iktidar, mevcut araziye kendi adamlarına vermiştir. (Sağdan : Gürültüler) İtiraz etmeyin, darılmayın, belki ben de almışım mı? Yani ben şahıstan bahsetmiyorum.

Şimdi arkadaşlar; bu işi hallü fasletmek için hükümetin bir kanun getirmesi lâzımdır. Devlet topraklarını gasbedenlerden bunların geri alınması lâzımdır.

REİS — Efendim, rica ederim, mevzu içinde kalınız. Mevzu su altında kalacak topraklar meselesidir.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Efendim, mevzu içindeyim, niçin sözümü kesiyorsunuz? Ben mebusum, bunları söyleyeceğim. Hükümet toprak verecekmış, nereden verecek? Adana'da toprak yok, kalmamıştır, arkadaşlar. Bura halkı Adana'dan dışarıya çıkmaz. Ben lâzım gelen noktaları millete arz etmeye mecburum. Siz de dinlersiniz Reis Bey. Okuyun kanunu.

Arkadaşlar, evvelâ bu halkı düşünmek lâzımdır, halk perişan bir halde şuraya, buraya koşmaktadır. Çok geç kalmış olan bu işin hallü faslı bu kanunun çıkarılması ile olup bitmez. Adana halkını Urfa'nın boş bir sahasına göndermek de mümkün olmaz ve yerinde bir hareket de sayılamaz. Bu kanunun bir an evvel çı-

karılması ile hangi arazinin halka verileceğinin bir an evvel bilinmesi de lâzımdır; vereceğiz demekle iş bitmez. Bâzı köylerimizdeki toprakların bir dönümü, bunlar içinde meselâ Gübe köyünde bir dönüm toprağın fiyatı 10 bin liradır. Su toplanan sahanın dışında kalan, yukarısında kalan arazinin sahiplerinin durumu ne olacaktır? Bu itibarla bu işi gayet iyi tetkik etmek lâzımdır. Bir kısım insanları ihya edelim derken, bir kısım insanları perişan etmek doğru olmaz. Bilhassa Gübe'deki halk için istimlâk yapıp bu araziden onlara vermek icabeder. Ben bir Seyhan Mebusu olmak ve işin iş yüzünü bilmekliğim sıfatıyla ifade ederim ki, bir baraj yapmak ve ondan sulama suretiyle istifade etmeye çalışmak ve elektrik istihsal etmekle iş bitmez. Arazileri su altında kalacak olan halkı da gayet iyi düşünmek ve haklarını tamamiyle vermek borcumuzdur ve vazifemizdir.

Tekrar hükümete teşekkür ederim, bu barajı yaptırdığından dolayı. Bu barajı istikbal ve istiklâlimizin bir zamânı halinde yaptırdığı için kendilerine teşekkür ederken, arz ettiğim keyfiyetleri de nazarı dikkate almasını ondan rica etmek benim için bir borçtur.

REİS — Şevki Erker.

ŞEVKİ ERKER (Erzurum) — Çok muhterem arkadaşlar; bu kanun lâyihası evvelâ Nafia Encümeninde, sonra yüksek tasvibinizle bir Karma Komisyonunda tetkik edildi. Sayın arkadaşımız Süleyman Kuranel'in ileri sürdüğü temenni bu her iki encümende müzakere edildi ve nitekim Karma Komisyon ittifakla bir temennide bulundu.

Mesele şudur: Bugün Seyhan barajında çok acele bir vaziyet vardır. Derhal inşaata geçilmesi, yani su altında kalacak tesislere geçilebilmesi için bu kanunun bir an evvel yürürlüğe girmesi zaruridir. Encümen bunda ittifakla mutabık kalmıştır. Ancak bu baraj o kadar müstacel olmakla beraber, temeli altılmış veya atılmak üzere bulunan barajlar, Hirfanlı barajı, Gediz barajı veya arkasından diğer barajlar da gelecektir. Binaenaleyh aynı mesele, aynı mevzu bu barajlarda da karşımıza çıkacaktır. Yine müstacel vaziyetlerle karşı karşıya geleceğiz. Onun için lâyhada birkaç kelime değiştirmek suretiyle kanunu bunlara da teşmil edelim. Encümen bu hususta tama-

men müttefiktir. Bu kısma ait temennimizi teşkil eden paragrafı müsaade ederseniz okuyayım:

(Lâyihanın heyeti umumiyesi görüşüldükten, tasarıdan «Seyhan» ve saire gibi muayyen mahalleri ifade eden bâzı kelimeleri çıkartmak ve bir kısım maddelerde küçük bâzı tadilat icra etmek suretiyle bu lâyihayı memleketimizde yapılmakta olan ve yakında yapılacak bulunan bütün barajlar için lüzumlu istimlâk ve nakilleri şümulü içine alacak bir kanun halîne getirme hususunda bir temenni izharına ittifakla karar verildi.)

Bunu metne geçiremeyişimizin sebebi bir encümenin kanunun şümulünü değiştirip âdetâ yeni bir kanun teklifi mahiyetini alacak böyle bir işe salâhiyeti dâhilinde görmeyişidir. Encümende bu şekilde tezekkür edildi. Seyhan Barajı için gelmiş bir kanunu diğer barajlara da teşmil etmek demek yeni bir kanun tedvin etmek demektir.

Hayır İctüzüğün 29 ncu maddesinde encümenler, kendilerine tevdi edilen kanun lâyihalarını tetkik etmekten başka bir iş yapmaz. Hatta şerhinde de (kanun teklif edemez) diye ifade vardır. Biz buna dayanarak bu şekilde temenni izharında bulunmaya mecbur bulunduğumuz kanaatine vardık. Şimdi müsaade ederseniz yarım saatlik bir çalışma ile bu temenni şeklinde şümulendirilebilecektir. Eğer bu kanun tasarısının bu yolda Karma Encümenimize iadesi yüksek takdirinize iktiran ederse metnin Yüksek Meclisin iradesinin tezahür ettiği tarzda inşası mümkün olacaktır efendim. Bu sebeple kanunu geri istiyoruz. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Şevki Bey, kanunun tümünü istiyorsunuz değil mi?

ŞEVKİ ERKER (Devamla) — Tadil etmek salâhiyetiyle kanunun tümünü istiyoruz.

REİS — Biz tasarıyı komisyona iade ederiz. Reye arz ediyorum: İcabeden değişikliği yapmaları için tasarının komisyona iadesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gündeme devam ediyoruz.

3. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Göktürk'ün, tescil edilmiyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların cezasız tesciline dair kanun teklifi ve Dahiliye, Adliye Bütçe encümenleri mazbataları (2/17)

REİS — Birinci madde üzerindeki müzakerelere devam ediyoruz.

Kemal Özçoban.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlar, bu maddenin müzakeresi hasebiyle birçok arkadaşlar muhtelif tezler ileri sürmüşlerdi. Bendeniz bugün tescil edilmemiş, evlilik haricinde doğmuş birçok çocukların durumlarının fecaatini idrak eden arkadaşlarımdanım. Ancak tescil muamelesi yapmak hususunda çıkaracağımız kanunla Medeni Kanunun esas hükümlerinin ihlâl edilmemesi taraftarıyım. Bu bakımdandır ki birinci maddenin müzakeresi zımında bâzi noktai nazarlar serdetmek için söz aldım.

Arkadaşlar, Medeni Kanunumuzun verasete mütaallık hükümlerine göre irsin nesebi sahih ve nesebi gayrisahih diye ikiye ayırmak suretiyle çocuklara bir nispet dâhilinde tevdi ve taksim edildiğini birçoklarınız bilirsiniz. Eğer birinci maddedeki evlilik dışında doğup da nesebi sahih çocuklar gibi muameleye tâbi tutulursa bu takdirde Kanunu Medenimizdeki bu hükümlerin ihlâl edildiği açıkça görülür. Benden evvel daha mütehassıs arkadaşlarımız burada konuşular, bu itibarla ben daha derinlere gidecek değilim, ancak böyle bir madde kabul edildiği takdirde Kanunu Medenimizin, hiç olmazsa, verasete mütaallık bu hükümlerinin ipkısı için, bendeniz bir önerge takdim ettim. Yani bizler evlilik dışında doğmuş olan çocukları tescil tarafına gidelim. Ama 30 seneden beri tatbik edile gelen Medeni Kanunumuzun buna mütaallık hükümlerini ihlâl etmiyelim. Malûmu âlileridir ki hukukta, birçok haklar bahşeden muahhar kanunlar çıkabilir. Bir misal olarak arz edeyim; ölmüş bir kimsenin varislerinin yeni hak sahibi olmak gibi iddialarla mahkemelere müracaat etmeleri bir ihtimal olmaktan çıkar ve bir hakikat olur. Yani birisi çıkacak diyecektir ki : «Yeni kanun gereğince ben nesebi gayrisahih bir çocuktum ama bugün nesebi sahih çocuk olarak kütüğe kaydedildim; benim de bu şekilde muameleye tâbi tutulmağım lâzımdır. Şu halde henüz taksim edilmemiş olan babamın malında benim de şu kadar hissem var, benim de diğer nesebi sahih çocukları gibi aynı muameleye tâbi olarak hissement olmağım icabeder.» Bu yolda bir iddiada bulunarak mahkemeye başvuranlar olacaktır.

Sonra biliyorsunuz; bu hal esas ailenin temeli olan kadının, yani nikâhlı olarak kocasından şu kadar çocuk sahibi olan aile kadının mânevi hukukunu da rencide eder. Onun için, erkeğin günahiyle, evli olmıyan nikâhsız kadından doğmuş olan çocuğunun hakkını verelim derken 30 yıldan beri teessüs etmiş, kökleşmiş bulunan medeni hukuk esaslarını bertaraf etmek suretiyle birçok aile kadınlarımızın hakkını ve hukukunu ihlâl etmiyelim. Evli kadınları düşünmek lâzımdır. Arkadaşlar, 30 yıldan beri gene bu Meclisin çıkarmış olduğu Medeni Kanun esasına göre evlenmiş, artık kocasının çift kadın almayacağına kanaat getirdiği içindir ki, bu hukuk esaslarına dayanarak evlenmiş kadının meşru çocuklarının haklarını bertaraf etmek suretiyle gayrimeşru münasebetlerden tevellüdetmiş, hakikatta gayrimeşru doğmuş olan çocuklara hak vereceğiz derken koca bir müesseseyi yıkmalıyım. Benim temennim budur. Nesebi sahih ve gayrisahih tescil edilmemiş birçok çocukların artık muallâkta kalmamalarının temini için böyle bir kanunun çıkarılmasına bendeniz taraftarım, ama böyle bir yola giderken arkadaşlar 30 yıldan beri tatbik edilen bütün medeni dünyanın kabul ettiği esasları kabul ederek o yolda yürümüş bir sistemi, kökleşmeye yer tutmuş olan kanunu zedelemek doğru değildir. Bu memlekette sanki taaddüdü zevcat fikri yaşıyormuş zannını tevlit edecek şekilde Türk köylüsü eski âdetlerine devam ediyor, bu memlekette iki karılı insanlar vardır, çoğalıyor, gibi sözlerin bu kürsüden serdedilmesi, Türk milletini rencide etmiştir arkadaşlar.

Biz, bu kötü yolu kapatmak, erkeğin şu veya bu sebeplerle meşru ailesi üzerine ikinci bir kadın alması imkânlarını ortadan kaldırmak için tedbirlerimizi almalıyız, bunu istiyoruz. Fakat profesör olan o zatın fikirlerine iştirak etmiyorum. Avrupa'da da iki kadınla yaşayanlar ve evlilik dışı doğanlar varmış, Paris'te bilmem nerede?... Muhterem arkadaşlar böyle sözleri konuşurken millî hissiyatımızın rencide edilmiş olacağını düşünmemiz lâzımdır.

Avrupa'da evlilik dışında doğan çocuklara piç derler. Ama Türkiye'de bu şekilde, yani resmî evlilik dışında doğan çocuklara piç demeye insanın vicdanı asla razı olmuyor. Çünkü bu hususta vâkı olan ihmalimizin neticesi ve halen dinimizin, iki üç veya dörde kadar kadınla

evlenmeye müsaade etmesi, birçok vatandaşlarımızın vicdanları evlilik dışı münasebetlerin meşruiyetini kabul etmekte ve iktisadi ve zirai zaruretlerin de inzımanı ile bir kadın yerine birden fazla kadın almalarına sebep olmaktadır.

Bu mevzuu konuşurken tirtir titredim. Hâlâ bu memlekette taaddüdü zevcat varmış gibi konuşan arkadaşlarım oldu. Bilerek, bilmiyerek bu suretle bizleri rencide ettiler. Almanya'da bir kadın arkadaşıyla beraber bize yaklaştı dedi ki, «Türkîş..» Evet, dedik. Fransızca bilen delâletle konuştu. Arkadaşlar uzatmıyayım, müesseseyi işleten kızların ilk soruları bizim mütaaddit kadınlarla yaşadığımızı ima eden (Harem? Harem?) oldu, arkadaşlar. Bizi hâlâ öyle zannediyorlar.

Biz bir taraftan otuz seneden beri Medeni Kanun gibi iyi bir kanuna sahip olduğumuzu ve bununla hamleler yapmak istediğimizi ifade ederken, diğer taraftan hâlâ Avrupalılar bize (Harem harem) demekte ve bir kadınla yaşamadığımız zehabına düşmektedirler. Bu kürsüden, birçok köylülerin birden fazla karıları var yolunda fikirler serdi, bu gibi kör zihniyetli kimseleri maalesef müdafaa olacaktır. Onun için konuşurken iyi konuşmak lâzımdır, medeni hayatımızın, hamlelerimizin kötü yollara saptasını bertaraf etmek lâzımdır.

Sizlerden istirham ediyorum, Medeni Kanunu zedeliyecek en küçük bir harfini bile bertaraf edecek bir kanun çıkmasını. Ve birkaç yüz bin olduğu söylenen evlilik dışı doğmuş çocukları tescil için bir kanun çıkaralım. Bu, bir defaya mahsus olsun.

Gönlüm şunu istiyor arkadaşlar, öyle bir kanun çıkaralım ki ilerde, evli olsun, evli olmasın, gayrimeşru münasebetler dışında çocuk yapan kadına da, erkeğe de büyük cezalar verelim. Ancak bunun önüne ve dolayısıyla ahlâksızlığın önüne bu suretle geçebiliriz.

Arkadaşlar, bir takrir vereceğim, belki kabul edilmez. Bu kanun çıksın, bu madde kabul edilsin, fakat muvakkat bir hüküm koyalım, diyelim ki, nesebi sahih çocuklar mirası tam olarak, nesebi gayrisahih olanlar yarım olarak alırlar? Bunu kabul etmenizi istirham ediyorum. (Esasen hüküm kanunda var sesleri).

REİS — Hamdi Sancar.

A. HAMDİ SANCAR (Denizli) — Muhterem arkadaşlar; Kemal Özçoban arkadaşım kadar ne sesim ve ne de hitabet kabiliyetim olmadığı için onun konuşmasından sonra söz almış bulunmayı bir şanssızlık telâkki ediyorum. (Tevazu gösteriyorsun sesleri, gülüşmeler)

Arkadaşlar, bu kanun dolayısıyla Büyük Millet Meclisinde Medeni Kanunun, bir inkılâp kanununun zedelenmesi mevzuu ortaya çıkmıştır. Ve yine bu vesile ile Medeni Kanunun zedelendiği iddiasını ileri sürerek bu kanunun reddini ileri sürenler terakkiper, aksini savunanlar âdeta geriye doğru giden, muhafazakâr zümreye dâhilmış gibi gösterilmeye başlandı.

Peşinen böyle bir tefrik dışında olduğumuzu beyan ettikten sonra memleket realiteleriyle, cemiyetimizin realiteleriyle kanunun, yani müeyyideleşmiş hukuk ve ahlâk kaidelerinin bir cemiyette ne suretle kökleşeceği mevzuunda konuşacak ve nihayet meslekim itibarıyla bu kanunun bende uyandırdığı hayat tecrübeleri ve intibalarını tekrar edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; Kemal Özçoban'ın müsaade buyurursa, noktai nazarı hilâfına bu kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrasıyla gerekten Medeni Kanunda kabul ettiğimiz monogami esasına aykırı bir hüküm getirdiğimizi itiraf mecburiyetindeyiz. Yalnız malûmlardır ki Medeni Kanunun birinci maddesinde hukukun menbaları sayılırken kanunun lâfziyle, ruhiyle metni, ve nihayet örf ve âdet de bir menba olarak ele alınmış bulunmaktadır. Biz Medeni Kanunu ihzari kavanin komisyonlarının önünden kurtararak bir istihale amelîyesiyle bu millete malederken henüz örfü teessüs etmemiş olan bir hukuk sistemini empoze etmiş ve umidinizi kısa bir zamanda bu cemiyetin vücuda getireceği ileri tekâmül safhalariyle Medeni Kanunun asıl menşesinde, vaz'ı yerindeki örf ve ananeyi de bu memleketin kısa zamanda tahakkuk ettireceği idealine bağlamıştık. Hattâ İstanbul Üniversitesinde takrir veren Alman hocalarından birisi: «Siz İsviçre Medeni Kanununun birinci maddesi ile örf ve âdeti bir hukuk membaı olarak kabul ettiğinize göre filhal bu memlekette kanunda bir sarahat bulunmadığı zaman hukukun membaı olarak örf ve âdeti kabili tatbik görecektir mi-siniz?» diye cevap verilmesi müşkül bir proplem ortaya koymuştu. Dikkate şayan tarafı şu ki, istatistik malûmat bulunmamasına rağmen mem-

leketin iki kazasında ve bir vilâyetinde yani üç bölgede Dahiliye Vekâleti tarafından yapılmış bir nüfus deneme yazımı bize bu mevzuda az da olsa ışık tutmaktadır. Size bu bakımdan entresan bir iki rakamı, birkaç defa söylenmiş olmasına rağmen, tekrar etmekte fayda mülâhaza ediyorum.

Bayburt kazasında kayıt harici nesepli çocuklar 4 587, aynı kazada kaydedilmeyen nesepsiz çocuklar 6 787. Çorum vilâyetinde kayıt harici nesepli çocuklar 25 445, kaydedilmeyen nesepsiz çocuklar 31 031. Ödemiş kazasında kayıt harici nesepli çocuklar 10 108, kaydedilmeyen nesepsiz çocuklar 7 376.

Dikkat edildiğinde görülür ki okur yazar sayısı fazla olması mutlak ve muhtemel olan yerlere doğru gidildikçe kaydedilmeyen nesepsiz çocukların miktarı azalıyor. Yani kayıt harici nesepsiz çocukların miktarı ve nispeti azalıyor.

Binaenaleyh, pek de kuvvetli olmamakla beraber, bu rakamlar memlekette kültür seviyesi itibariyle gittikçe ileriye doğru bir adım atılmakta olduğuna işaret etmektedir, ve işte bize bu, Medeni Kanunun kabulü sırasında ümit ettiğimiz istikbalin belirtileri olarak görünmektedir. Bunun dışında olarak bâzı arkadaşların burada birtakım muhterem olan iddialar ileri sürdüler, nerede ise çok muhterem sınıf arkadaşım Kemal Özçoban gayrimeşru evlenenleri sehpaye götürülecek kadar ileri gittiler. Halbuki bu meyzu birtakım sansasyonel tedbirlerin tesirini göstereceği bir saha olmaktan çok uzaktır.

Bu hususta teşvik edici kanunlar çıkarabiliriz. Meselâ meşru şekilde evlenmeleri ve zamanında doğum ve ölüm vukuatını bildirenlere birtakım maddi ve mânevi karşılıklar göstermek suretiyle teşvik edici kanunlar çıkarabiliriz ve yine memleketin resmî propaganda vasıtalarından faydalanarak meşru evlenmelerin faydası bakımından memlekette bunun kökleşmesini sağlayabiliriz. Ama bir cezai müeyyide olarak gayrimeşru evlenenleri bugünkünden, Ceza Kanununun 237 nci maddesinden daha ileri giderek daha cezrî birtakım müeyyidelerle karşı karşıya getirmeyi tevviz edemeyiz.

Meseleyi böylece vaz'ettikten sonra memleketin realitelerine geçiyorum.

Muhterem arkadaşlar; bir milyon civarında memlekette nesebi gayrisahih çocuk mevcuttur sözü, bugün Meclise sevk edilmiş bulunan kanu-

nu buraya sevk eden en esaslı bir faktördür. Biz cemiyetimizdeki kıymetlerle mukayyet değiliz diye iddiaya kalkarsak hiçbir zaman realiteleri ifade etmiş olmayız. Biz medeni kanunların, ahvali hususiyesinin Fransa'da şöyle, Almanya'da böyle, İsviçre'de böyle diye birtakım mukayeseli hukuk sistemleriyle burada halletmemize yine imkân yoktur. Şunu kabul etmek lâzımdır ki, ileri ve müteceddit, inkılâpçı ve terakkiperver bir fikirle kabul ettiğimiz Medeni Kanunun kendi bünyemize intibak edinceye kadar geçici bir intikal devresinin zarureti kabul etmek yerinde olur. Bendeniz size acı bir misal vereceğim : Müddeiumumi olarak vazife gördüğüm bir vilâyette gayrimeşru surette birleşmeden doğan 16 yaşındaki bir çocuk babası olması lâzımgelen adamın meşru karısından doğan beş çocuğunu, babasını ve çocukların anası ile birlikte 7 kişiyi bir gecede boğazlamak suretiyle öldürmüştür. Bu çocuk, bundan evvel çıkmış olan kanundan faydalanarak babasına, kendisini üzerine tescil ettirmesi için defalarca müracaat etmiş, babası bunu ihmal etmiş ve nihayet birgün tekrar ettiği bir müracaatına karşılık babası onu koğunca, duymuş olduğu büyük teessür içinde, o akşam gizlice eve girerek yatmakta olan babası, karısı ve 5 çocuğunu yani 7 kişiyi bir sırada bıçakla kesmek suretiyle hayatlarına son vermiştir. Yani nesebi gayrisahih çocuk meselesi bizim memleketimizde yalnız medeni hukuk meselesi değildir, aynı zamanda bir içtimai asayiş meselesidir. Biz Medeni Kanunu monogami sistemini muhafaza ve müdafaa ederken bir yandan da cemiyetin örf ve ananesini değiştirecek olan demin arz ettiğim sebepler üzerinde durmalı ve bunun üzerinde tedbirler almalıyız. Bir taraftan akademik münakaşalar yaparken bir taraftan da bir milyona yaklaşan ve yarın, içlerinden pekazı dahi olsa, duyduğu teessürle suç işlemeye hahiş olan bir zümreyi ele almak mecburiyetindeyiz. Alacağımız tedbir Medeni Kanunu ihlâl ediyor diye memleket realitesini bir tarafa atmak imkân olmadığını belirterek huzurunuzdan ayrılıyorum.

REİS — Halil Özyörük.

HALİL ÖZYÖRÜK (Konya) — Muhterem arkadaşlar; bu kanun teklifinde, teklif sahibi arkadaşlarımızla ve diğer encümenlerle ihtilâf halinde bulunduğumuz en esaslı mesele, evli olmayan erkek ve kadının gayrikanuni bir-

leşmelerinin de tarafların rızası ile kanuni hiçbir formaliteye riayet edilmeksizin tescilli keyfiyettir.

Adliye Encümeni, teklifin bu hükmünü kabul etmemekteki mucip sebebini mazbatada izah etmiş bulunuyor. Filhakika evli olmıyan erkek ve kadının birleşmelerine Medeni Kanun hükümleri bakımından bir mâni mevcut değilse bu birleşmelerin tescilinde bir zarar mülâhaza edilmez gibi telâkki edilebilir. Fakat Medeni Kanunun yürürlüğe girdiği 1926 senesinden bugüne kadar geçen 25 sene içinde gayrikanuni birleşmelerden doğan çocukların tescilinde şüphesiz ki, çocukların hiçbir günahı ve hiçbir irade ve ihtiyarları bahis mevzuu olamayacağı için, cemiyet nazarında hacil bir hale düşmemeleri ve hiçbir fiil ve hareketleri telâhuk etmiyen mevcudiyetlerinde şaibesiz yaşayabilmelerini teminen tecviz ve kabul edilmiş bulunan zaruri ve istisnai hükümlerin bu çocukların vücade gelmesinde kasdi hareketleri tabii olan erkek ve kadının da tesciline kadar genişletilmesi hususu her bakımdan üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır.

Kendilerine bir kusur isnadı mümkün olmayan kimseleri korumaya cemiyet mecburdur. Fakat bir hukuk nizamını ve aile hukukunun sebebi tanzimini ihlâl eden kimseleri himaye etmek hiçbir kanun vâzının tefekkür sahasına giremez. Bu düşüncelerin başında her şeyden evvel Türk Devletinin inkılâpçılığı gelir. Medeni Kanunu tedvin etmekle Garb'a yönelmiş bulunan Türk Devletinin inkılâpçılığı kuru bir gösterişten ibaret değildir. Bu, bir milletin iradesine dayanır. Eğer öyle olmasaydı Türk Milletinin mümessilleri olan Yüksek Meclis Medeni Kanunu kabul etmezdi.

Muhterem arkadaşlar; inkılâpları korumak, her Türkün en önde gelen vâzifelerinin başında bulunduğu elbette kimsenin şüphesi olmaz. İnkılâpçılık ise her şeyden evvel bir zihniyet meselesidir. Zihniyet değişmezse inkılâpçılık kuru ve mücerret bir sözden ibaret kalır. 25 milyonluk bir kitle içinde kalil bir kısmın Kanunu Medeni hükmüne riayet etmeksizin tamamen ihlâlî mahiyette telâkki olunacak hareketleriyle kanuna muhalefet etmeleri, o kanunun millî bünyeye intibak etmediği neticesini husule getiremez. Medeni Kanunu bir

hayat nizamı olarak kabul eden milletin iradesi hilâfına gayrikanuni birleşmeleri de tescil etmek, zaruretlerin hududunu aşmak olur.

Burada göz önünde bulundurulması gerekli olan mesele, Medeni Kanun hükümlerinin tatbikinde gösterilen müsamahalı hareketlerin revaç bulmamasını ve genişlememesini temin için daha sıkı tedbirler alınması işidir. Zaruretler miktarlarıncaya takdir olunmak lâzımgelir. Bu hudut aşılsa kanun hükümlerini yok etmiye müntehi bir hareketin başında bulunuyoruz demektir.

Teklifte ve mütalâalarda bu hususun basit bir keyfiyet gibi mütalâa olunuyor. Mademki, erkek ve kadının birleşmelerinde kanuni bir mâni yoktur. Şu halde hemen rızalarıyla evliliğin tescil edilmesinde de bir mahzur düşünülemez, deniyor. Fakat iş bundan ibaret değildir. Medeni Kanunda evlenmeden evvel yerine getirilmesi icabeden formalitelerin konulmasında cemiyet hayatı bakımından sıhhi ve içtimai birçok sebepler vardır.

Formalitelere riayet edilmeden vâkı olacak birleşmelerin tesciline bir kere başlandı mı, artık bunun önüne geçmek çok güç olur. Bilhassa köylerimizde yaşayan vatandaşlarımızın bir kısmı, yeni bir kanunun çıkmasına intizaren her şeyi ihmal ederek kanun hükümlerini felce uğratarırlar. Bunlarda, ihmalkârlık istidadını belirten hallerin revaç bulması değil, bilâkis bu temayüllerin akim kalmasını sağlayacak tedbirlerin alınması lâzımdır. Bidayette basit gibi görünen şeylerin nasıl bir akibete müncer olduğunu hepimiz biliriz.

Aile, cemiyetin bir cüz'ü olmak itibariyle, camianın bunlar üzerinde mürakabe hakkı münakaşa kabul etmez bir hakikattir.

Madem ki gayrikanuni birleşen erkek ve kadının bu birleşmelerinin tescil edilebilmesi için teklifte derpiş olunan şartlar bir kere birleşmeye kanunen bir mâni bulunmaması ve sonra tarafların rızalarının mevcut olmasıdır. O halde geriye kalan nedir? Bu birleşmeye rızanın evlenme memuru veya onun yerine kaim olan merciler huzurunda açıkça beyan edilmesi ve doktor raporu değil mi? Bunların yapılması tamamen zait ve fazla bir şey midir? Kaldı ki, tescile tarafların rıza göstermeleri meşrut olduğuna göre evlenme memuru huzurunda yapılacak beyan ile, nüfus memuruna yapılacak te-

gebbüste, mahiyet bakımından ne fark vardır? Eğer bu bir külfet ise evvelinde de sonunda da yerine getirilecektir. Tabip raporu ise neslin sıhhati ve korunması itibarıyla her zaman yerine getirilmesi gerekli bir şarttır. O halde taraflar için kazanılan şey yalnız ve yalnız kanunun gösterdiği yolda yürümek oluyor.

Biz bunu bir vâzu kanun olarak elbette tecviz edemeyiz. Vatandaşları, kanun hükümlerini yerine getirmeye ve ona itaat ve hürmet etmeye alıştırmamız lâzımdır. Teklif sahibi arkadaşlarımız, binnetice kanun hükümlerini mühmel ve mefluç bir hale getirmesi mümkün olan bu hüküm yerine köylü vatandaşlarımızın kolayca bir doktor raporu istihsal etmelerini ve zahmetsiz diğer formaliteleri yapabilmelerini imkân dâhiline sokacak tedbirler tavsiye buyururlarsa daha isabetli olurdu. Ancak şu ciheti de kabul etmek lâzımdır ki; alınabilecek veya tavsiye olunacak her hangi mahiyetteki tedbirler bittabi bu kanun teklifinde şimdilik bahis mevzuu olamaz. Bu iş muvakkat ve muayyen bir zaman için çıkarılacak bu kabül istisnai kanunlardan ziyade Medeni Kanunu alâkadâr eder. Bilhassa köylü vatandaşlarımızın mühim bir kısmında halâ yer bulan ve şüphesiz kökleşmiş itiyatların sevki ile vuku bulmakta olan kanunsuz birleşmelerin önüne geçebilmek için daha mülâyim ve daha kolay tedbirler düşünmek lâzım. Meselâ ilân mecburiyetini kaldırmak. Ve tabip raporu yerine tabip bulunmadığı yerlerde köy ihtiyar heyetinden verilecek sıhhat ilmühaberiyile iktifa etmek ve buna mümasil daha başka çare ve tedbirler bulmak mümkündür. Bunlarla beraber Medeni Kanunumuz hükümlerini taraflara sevdirmek ve ahkâmına riayete imale etmek için bu tarzda evlenecekleri bir sene için vergiden muaf tutmak veya kendilerine devlete malî yardımında bulunmak gibi cazip çareler de düşünülebilir. Bunlar benim vehleten hatırıma gelen şeylerdir. Bu kabül mütalâaları ileri sürmeyi hepimiz bir vazife olarak ele almalıyız. Çünkü korunması hepimiz için harzıcan edilmiş olan inkılâplarımızı her ne pahasına olursa olsun kökleştirmekten ne hükümet ne de mebus olarak bizler ve Türk milleti vâreste kalamaz. Benim, âti için gördüğüm tehlike, şimdiye kadar tervecidilmiş olan müsamahanın daha ziyade genişlemesi ve Medeni Kanunun buna ait hükümlerinin felce uğratılmasıdır.

Muhterem arkadaşlar; bugün mahkemelerimizin en ziyade meşgul olduğu işlerin gayrimenkul ihtilâfları olduğuna şüphe edilebilir mi? İstatistiklerin belîğ ifadelerine göre mahkemelerimize intikal eden dâvaların en az yarısına yakın miktarı hep gayrimenkul dâvalarıdır. Bunların sebepleri ise basittir. Babadan, dededen intikal eden gayrimenkuller tapu siciline kaydedilmemiş olduğu için daima niza ve ihtilâfa sebebiyet veriyor. Bundan yalnız hukuki ihtilâflar mı çıkıyor? Hayır : Bir kısım ağır suçların ve katil sebeplerinin menşei ararsak hep bu kayıtsızlıklarda buluruz. Bu sebeplerden dolayı kanunsuz birleşen erkek ve kadının da birleşmelerinin tesciline aslâ lüzum yoktur. Madem ki birrıza her zaman evlenebiliyorlar, o halde buna aynı şekilde kanuni müeyyide koymaya lüzum yoktur. Kanun teklifinin sebebi sevkı ve bunu müdafaa için başlıca ileri sürülen düşüncelerin başında çocukların durumu geliyor.

Bu mâsum insanlar, cemiyetin malıdır. Bunları düşünmek de cemiyetin vazifesidir. İleri sürülen mütalâalar arasında dikkati çeken bâzı mahzurların bulunduğunu biz de düşündük. Meselâ nesebi sahih olmıyan çocuklarla nesebi sahih olanların irsdaşları bakımından aralarında aykırılıklar bulunacağı şüphesizdir. Bunlar Medeni Kanunun belli hükümleridir. Hattâ birbirleriyle evlenmeleri memnu olanlardan veya evli bir erkek ve kadının zinasından doğan çocuk da tanınmaz. Normal hükümlerin cereyanı bahis mevzuu olsa idi Medeni Kanunun muayyen hükümleri dairesinde hareket olunur ve hâdiselerde bunlar tatbik edilirdi. Bunlar malûm şeylerdir. Fakat bu kanun teklifine karşı ileri sürülecek sebepler değildir.

Bir muhterem arkadaşım burada Medeni Kanunun nesebe taallûk eden hükümlerini bu kürsüden çok güzel teşrih ve izah buyurdu. Yine bir muhterem arkadaş, nesebi sahih olmıyan çocukların miras hisseleri üzerinde ısrarla durdu.

Bütün bu mütalâa ve teşrihler, Medeni Kanunun bu mevzulara ait hükümlerini, izah ve tafsilden ibaret olduğu için hiçbirinin aksini iddia edecek değilim.

Filhakika evli bir erkekle, evli olmıyan bir kadından doğan çocuk babanın tanınması veya babanın hükmen belli olması halinde nesebi

gayrisahih olarak tescil edilir. Ve yine bu nesebi gayrisahih çocuğun miras hissesi, nesebi sahih çocuğun alacağı miras hissesinin yarısıdır. Bunlar Medeni Kanunun itiraz kabul etmez hükümleridir. Ama, Medeni Kanunun meriyet mevkiine girdiği 1926 senesinden beri geçen rubu asırda çıkarılmış bulunan dört kanunla bu kabil çocuklar nesebi sahih olarak tescil edilmiş ve miras hisseleri de nesebi sahih çocuklar gibi tam olarak verilmiştir. Eğer bunun aksini tasavvur ve kabul edersek husule gelecek teşevvüş ve tezebzübler nasıl ortadan kaldırılacaktır? Meselâ, evli bir erkekle, evli olmıyan bir kadının birleşmelerinden iki çocuk doğmuştur. Bunlardan biri evvelki çıkan kanun hükümlerine göre nesebi sahih olarak tescil edilmiş, öteki çocuk henüz tescil edilmemiş, iki kardeş. Babaları, anaları belli, birisi sahih nesepli, diğeri gayrisahih nesepli. bu nasıl telif edilecek? Kezalik biri sahih nesepli olduğu için tam miras hissesini alacak. Öbürü bu hissenin yarısını alacak; bu hale rıza gösterilir mi arkadaşlar? Aynı baba ve anadan doğmuş 1950 senesinde çıkan son kanun zamanında köy muhtarının tazyikiyle o zaman mevcut olan çocuk sahih nesepli olarak tescil ediliyor. Her sene bütçesine mülkiye memurlarının tarama yapmaları için tahsisat konulması lâzım. Birkaç senedir tahsisat konulmadığı için tarama yapılamamış. Ana baba zaten lâkayıt. Köy muhtarı da aldırmamış. İkinci çocuk da meselâ 1952 de doğmuş, bunu ne yapacağız? Kanunun meriyet müddeti de bitti. Yeni kanunda bilfarz bu çocuğu nesebi sahih olarak tesciline müsait değil. Bu çocuk eski kanuna mı, yoksa yeni kanuna mı tâbi olacak? İşte bir mesele ki, tatbikatta doğacak daha pek çok müşküller baş gösterecektir. Bir taraftan da müktesep hak iddiası ortaya atılacak.

Velhasıl her bakımdan bizleri ve mahkemeleri azım güçlüklerle mâruz bırakacak haller görülecektir. Hele bir hukuk devleti için asla müsamaha ile karşılanacak bir durum değildir. Devlet nüfuz ve itibarı böyle vatandaşları birbirine düşürmekten gayet tabii olarak müteessir olur. Aman hatırıma gelmişken arz edeyim, geçen celsede Kapalıçarşı yangını vesilesiyle bu kürsüden izahatta bulunurken bir «prestij» kelimesi telâffuz ettim. Bunu da şu sebeple söylemiştim. Çarşının imar ve ihyası hakkın-

daki kanun lâyihasının 7 nci maddesi kaldırılmış ve onun yerine mutedil bir teklifte bulunmuştum. Bütçe Encümeni, benim tadil teklifimi daha da genişletmiş. Kaldırılan 7 nci maddeyi hemen aynen ileri sürmüştü. Ben buna rıza göstermedim. Encümenin teklifi Yüksek Meclisin prestijini ihlâl e müntehi olur, demiştim. Bir arkadaş derhal kürsüye çıkarak bana ihtar ve itabda bulundu. Daha ölçülü konuşmaktığımız lâzımgeleceğini söyledi. Bilmem niçin buna lüzum gördü. Acaba büyük bir hata mı işlemiştik. Lûgatlara baktım, «prestij» kelimesi kudret, nüfuz ve itibar mânasına geliyor. Haysiyet ve şerefle alâkası yok. Bir kere bu arkadaşın munhasıran bir mebus arkadaşına ihtar ve itabda bulunmak için bu tarzda söz almaya hakkı olmamak lâzımdır. Zira Dahilî Nizamnamemize göre eğer bir mebus sadet harici söz söyler; şahsiyata girer ve lisan nezahetini ihlâl ederse ona Makamı Riyaset ihtar da bulunur. Riyaset makamının lüzum görmediği bu ihtar ve itabı, mebus arkadaşın Riyasete vekâleten ifa etmek istemesini ben fuzuli bir müdahale olarak telâkki eyledim.

Açık bir hakikattir ki : Müzakere mevzuu olan kanun, normal hükümler dışında istisnai hükümler taşıyor. Eğer bu istisnai ve zaruri haller olmasaydı zaten böyle bir kanun teklif edilemezdi.

Biz bugün camiamızı şiddetle alâkadar eden ve miktarları ihmal edilemeyecek bir yekûna bâliğ olan mâsum ve biçare çocukların durumlarını ıslah etmek ve onlara topluluk içinde muayyen hak ve salâhiyetlere sahip bir vatandaş durumunun temini çarelerini arayıp bulmak ve onları düştükleri giriveden tahlis etmeye çalışıyoruz. Bütün dünya milletlerinde bir ıstırap mevzu ve sebebi olan bu kanun üstü hallerin alâkaderülînkân ref'ine ve hiç olmazsa tahfifine yol arandığı da bir hakikattir. Ben şahsan bu mevzuda Garp memleketlerinin ne yaptıklarını araştırmaya bile lüzum görmem.

Biz burada memleketimizdeki bir cemiyet yarısının nasıl tedavi edilebileceğini düşünüyoruz. Çare ve tedbir ararken millî bünyemizi sarsacak ve inkilâbımızı zedeliyecek her hangi bir yola başvurmaktan da tehaşi ederiz. Yalnız normal hükümlerle halli mümkün olmıyan dertlerin, fevkalâde tedbirlerle ortadan kaldırılması icabediyorsa zaruretlerin gerektirdiği hudut içinde kal-

mak şartıyla muvakkat bir zaman için cari kanun hükümlerini bir tarafa bırakarak fevkalâde halin zevalini sağlayacak tedbirleri almak da vazifemizdir.

Bu sebeple Medeni Kanunumuzun temel prensiplerinden olan monogamiden ayrılamayız. Fakat irs hissesi, şu, bu mülâhaza ve sebeplerle pekâlâ değiştirilebilir. Nitekim, Adliye Vekâletinde bir müddetten beri faaliyette bulunan ve her biri ilmî ve ahlâkî metanet ve mezîyetine ummun hürmet ve itimadettiği zevattan teşekkül etmiş bulunan komisyon Medeni Kanunun tansisi ve tanzim ettiği irs hükümlerinden ayrılarak bâzı yeni hükümler koymuş bulunmaktadır. Bu hükümler, Medeni Kanunumuzun ruh ve temel prensiplerini değiştirecek değildir. Fakat evlenme formalitesini bertaraf etmek âme murakabesini ve cemiyet nizamını zedeler.

İşte bu mülâhaza ve sebeplerle ki; Adliye Encümeniniz, teklifi kanununun tanzim ve sevki sebebi olması icabından yalnız çocukların durumunu nazara almış ve kanun dışı birleşmeleri teklifi kanununun ihtiva ettiği hükümlerden çıkarmıştır. Kasıt da şudur : Dördüncü defa yürürlüğe girmiş olan kanunlara bir beşincisi iltihak etmektedir. Bunların hepsi hüküm itibarıyla birbirinin aynıdır ve bu ilânihaye devam edecek gibi görünmektedir, hiç olmazsa Medeni Kanununu zedelememekle beraber tarafların rızası, onların teşebbüsü ile halledilmesi mümkün olan en küçük bir formalite meselesi vardır. Bari bunu kanundan kaldıralım. Hiç olmazsa eski kanunlara nazaran daha az istisnai hükümleri ihtiva etsin. Yoksa evli bir erkekle evli olmayan bir kadından doğan çocuğun mutlaka nesebi gayrisahih olarak tescil edilmesi lâzım. Medeni Kanunun hükümleri bu. Ama geçen 25 sene zarfındaki tatbikat, nesebi sahîh olarak tescil şeklindedir. Bunu mahkemeler, tatbikat halletmiştir. Mâruzatım şudur; biz teklif sahipleriyle mutabakat halindeyiz. Çıkardığımız bir hüküm yoktur. Yani taraflar evli değilse, her zaman birleşeceklerine göre esasen teklifte tarafların rızası da şartı koşulduğuna göre, bunlar birleşebilir. Bunun için kanuna hüküm koymaya lüzum yoktur.

Mâruzatım bu kadardır.

REİS — Selâhaddin Toker.

SELÂHATTİN TOKER (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar, ben kanunun aleyhinde konuşacağım. Lehinde konuşan arkadaşlarımın beni

dikkatle dinleyip ileri sürdüğüm suallere cevap vermelerini hassaten rica ederim.

Muhterem arkadaşlar, bu kanun teklifi ve hususuyla birinci maddesi maalesef içinde bulunduğumuz meseleye sureti hal bulan, yeni tedbir getiren, mevzuatımıza yeni hüküm getiren bir mahiyet taşımamaktadır. Bu kanun bundan evvel çıkmış dört kanunun bir kopyesidir. Bu konan kopye kanunlar gibi müesses aile nizamımızı, cemiyet temelimizi sarsan ve onları ihlâl eden hükümleri ihtiva etmektedir.

Arkadaşlar, 1926 tarihine kadar Türk cemiyetinde evlenme iki şahit huzurunda yapılan hususi bir akitle vücuda gelirdi. 1926 dan sonradır ki, bu evlenme nizamımızı hususi ve ferdf olmaktan çıkardık. Cemiyetin umumi menfaati istikametine tevcih ettik.

Arkadaşlar, 1926 Medeni Kanunu evlenme için yaş ehliyetini, sağlık şartını, iki şahidi, resmî bir memur huzurunda akdin icrasını emrettiği gibi, icabında nüfus memurunun müdahalesini, müddeiumuminin dâva açmasını bile cemiyet menfaati için şart koymuştur.

Arkadaşlar, işte bu medeni çerçeveyi koyan, aile nizamını çerçiveliyen, Türk cemiyetinde istisnasız bütün evlenmelere bu hukuki kaideyi tatbik etmek icabederdi. Bunun istisnası olmak icabederdi.

Şunu üzülererek söyleyeyim ki, bu medeni çerçeveye cemiyetin sosyal hayatı, evlenme hayatı adapte ettirilememiştir. Bu beşinci kanundur, daha bir altıncısı muhakkak çıkacaktır. Dahiliye ve Adliye Vekâletlerinin bu tatbikattan ilham alarak bunları önleyici hiç olmazsa asgari bir hadde indirici tedbirler bulmaları icabeder. Bu gibi tedbirler bulunmadıkça bu böyle devam edip gidecektir.

Arkadaşlar ortadaki mesele şudur: Bir hukuki kaide vardır. Bir de evlenme olayı vardır. İki sık vardır. Ya Medeni Hukuka evlenme olayı uyacaktır, yahut ta bu olaya uygun bir hukuki kaide ihdas etmek lâzım gelecektir.

Medeni Hukuk tek karılı olduğuna göre ve Türk ailesi, cemiyetin temelini tek karılı olarak kabul ettiğine ve çok karılı aileyi bu cemiyetin temeli olarak kabul etmediğine göre, yapılacak iş bu vaziyeti hukuki kaideye, medeni kaideye uyduracaktır. Buna muhalif hareket edenleri takibetmek lâzımdır.

Arkadaşlar bu şekilde hareketlerin hepsi bi-

rer suçtur. Suçları yüzde yüz önlemeye muktedir olmadığımızı göre, bunları asgari bir hadde indirmek mümkündür. (Meselâ sesleri)..

Meselânıza cevap çok. Cemiyetin şartlarını söyleyeyim. Fakat bu, kanunun mevzuu içine girmediği için izah etmiyeceğim.

Maddenin birinci fıkrası şu arkadaşlar; evli olmıyan bir erkekle bir kadından doğan çocuğun nesebi sahîh olarak tescil edilir. Bu tescil keyfiyeti Kanunu Medenin kurduğu sisteme uygun değildir. Medeni Kanuna göre, evlilik mevcut iken evli bir erkekten doğan veya evliliğin zevalinden (300) gün sonra doğan çocuğun nesebi sahihtir. Evlilik birliği mevcut iken baba reddi nesep etmediği takdirde çocuğun nesebi sahihtir. Medeni Kanuna göre evlenmeden doğan çocuğun nesebi sahihtir.

Evlenmemiş bir erkekle evlenmemiş bir kadından doğan çocuğun nesebinin sahîh olması için evlenmeleri lâzım. Bu evlenme yapılmazsa çocuğun nesebi sahîh olmaz. Nesebi sahîh hale getirmek için kanunen memnu bulunmıyan kadınla erkeği evlendirmek lâzımdır.

Evlenme vaadiyle birleşmiş olan taraflardan biri vefat etmiş veya evlenme memnuiyeti doğmuşsa çocuğun veya bir tarafın talebi ile nesep hâkimin hükmü ile tashih edilir. Gerek hâkimin hükmü ile, gerekse evlenme ile tashih edilmiş nesep sahîh olur. Medeni Kanuna göre yapılmış evlenmelerden doğmuş evlenmiş bir çocuk hukukunu haiz olur. Bunun dışında nesebi sahîh çocuk olmaz. Nesebi gayri sahîh çocuk da vardır.

Evli olmıyan bir kadın veya erkekten doğup da babasının tanınması veya anasının açacağı bir babalık dâvasıyla karara bağlanan babalıktadır ki bu çocuğun nesebi gayri sahihtir.

Arkadaşlar, karı koca gibi yaşayıp da evlenmelerine kanuni mâni bulunmıyan bekâr bir erkek bekâr bir kadınla evlenmediği takdirde bunlardan doğacak çocuğun nesebi gayri sahihtir. Babası bu çocuğu tanıyabilir, yani nüfus kütüğüne kaydettirebilir. Ana da babalık dâvası açarak babanın kim olduğunu nüfusa tescil ettirebilir. Hattâ bu çocuk nafaka da alabilir. Fakat çocuk nesebi gayri sahihtir. Biz bu madde ile babanın ananın çocuğunu nesebi gayri sahîh olarak bıraktığımız halde bir biri ile evleneni nesebi sahîh kabul ediyoruz. Nesebi gayri sahîh suretiyle doğan çocukların nüfusa tes-

cili mecburidir. Evlenme kaydını koyarsak nesebi sahîh olur. Bu takdirde Medeni Kanuna aykırı olmaz. Adalet Encümeninin yaptığı teklif Medeni Kanunun ruhuna aykırıdır.

İkinci hükme gelince; arkadaşlar, ikinci hüküm daha aykırıdır. Çünkü orada evli bir erkeğin veya kadının bekâr bir erkek veya kadından doğma çocuğu vardır. (O bu kanunda yok sesleri) Evet o bu kanunda yok. Evli bir kadının bekâr bir erkekle münasebetinden doğan çocuğu bu kanun almamıştır. Eğer evli bir kadından bir çocuk olursa bunun esas babası kocadır. Yeter ki baba, reddi nesep etmemiş olsun. Burada bir erkeğin evli olmıyan bir kadından doğan çocuğu bahis mevzuudur. Bunun tanınması mümkün değildir. Babalık dâvası suretiyle babanın tesbiti de mümkün değildir. Çünkü bir tarafta evli olanın evlenmesi memnudur, kaidelerini koyuyoruz. Ondan sonra da evli olan bir erkeğin evli olmıyan bir kadından doğan çocuğunun nesebini sahîh kılmak istiyoruz. Bu, Medeni Kanunumuz hükümlerine aykırıdır. Halil Özyörük ve diğer arkadaşlarımız da bunu izah ettiler. Eğer doğan çocuğa bir baba bulunmak lâzımgeliyorsa, doğuran kadın onun annesidir, nüfus dairesince ona bir baba ismi verilerek tescili yapılır. Bugün sokakta bulunan bir çocuğun ne annesi ve ne de babası belli değildir. Muhtarlıktan bir mazbata alınarak çocuğun anası Havva, babası da Abdullah olarak nüfusça tescili yapılmaktadır. Yani dâva çocuğu babalı yapmaksa, annesi belli olan çocuğun muhtarın vereceği bir mazbata ile nüfusa evli baba üzerine tescil ederseniz Medeni Kanun hükümlerine göre evli iken tekrar evlenmek memnudur, kaidesi mucibince tek karılı bir aile sisteminden çok karılı bir aile sistemine doğru bizi götürür. Yani poligamiye gider. Bunun için elimizdeki bu Tasfiye ve Af Kanunu diğer tedbir kanunlarıyla birlikte bütün memleket gerçeklerini göz önünde bulundurmamak şartıyla bu gibi kanuna aykırı işleri tasfiye etmesi ve önüne geçilmesi yolunda tedbirli bir teklif ile birlikte gelmesini teklif ediyorum.

Bir de 1926 dan sonra olanlara ait olan bu Tasfiye Kanununun, evveline ve daha sonra evlenenlere de şâmil olması lâzımdır. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Efendim birinci madde hakkında henüz 10 kişi konuştu. Daha konuşmak için se-

kiz arkadaş söz almıştır. Elimizde de birinci maddenin müzakeresinin kifayetine dair iki takrir vardır. Bu takrirleri okutup reylerinize arz edeceğim.

Yüksek Riyasete

Birinci madde tavazzuh etmiştir. Kifayeti müzakere teklif ederiz.

Antalya

Afyon

A. Konuk

G. Yiğitbaşı

Yüksek Reislige

Müzakere kâfidir. Mevzu anlaşılmalıdır. Reye konulmasını saygılarımla rica ederim.

Gaziantep

Ihsan Dai

HÜSEYİN AVNİ ÖZTÜRK (Niğde) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Niğde) — Efendim, kanunsuz birleşmelerden doğan çocuklarla bu birleşmelerin ve gizli kalmış olan nüfus vukuatının tesciline dair olan bu kanun teklifinin ruhu, birinci maddedir ve esasen Adliye Encümeni ile teklif sahiplerinin teklifi ve diğer iki encümenin metinleri arasındaki fark da, birinci maddedeki bir fıkrada mündemiçtir. O da, bu gibi birleşmelerin kaydedilip edilmemesi hususundaki iddia ve buna benzer bir takım fikirlerdir. Şimdi eğer bu madde tavazzuh etmeden ve şimdiye kadar söylenen birçok iddialar hakıyla cevaplandırılmadan kifayeti müzakereye karar verilirse, kanaatimce, doğru bir iş yapmış olmayız. Ben şuna kaaniim ki, birçok mefhumlar Medeni Kanun metinleri birbirine karışmıştır. Ve biz bu işi biraz fazla sürüklemiştir, sündürmüştür. Binaenaleyh, mefhumları, meseleleri ve hükümleri yerli yerine koymak mecburiyetindeyiz. Bu itibarla kifayeti müzakere teklifinin reddini rica edeceğim. Çok mühim bir meseledir, milyonların mukadderatı ile alâkalı olan bir mevzu üzerinde bir, iki saatlik konuşmaların çok görülmemesini ve müzakereye devam buyurulmasını rica ederim.

REİS — Kifayeti müzakere hakkındaki takrirleri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrirler reddedilmiştir. Söz Sebati Ataman'ındır.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Çok muhterem arkadaşlarım, hakikaten meselenin

tavziha muhtaç tarafları ortaya çıkmış bulunuyor. Gerek geçen celsede, gerek bu celsede konuşan arkadaşlarımız, heyeti umumiyesi yüksek tasvibinize mazhar olup maddelerine geçilen bu kanun teklifi ile, Medeni Kanunumuzla getirdiğimiz hukuk inkılâbına çok esaslı bir darbe vurulduğu, âdeta inkılâbın baltalandığı iddiasında bulundular. Bu iddiaların cevaplandırılması lâzımdır. Bu bakımdan söz almış bulunuyorum, yoksa geçen İnikatta isminin zikredilmesi suretiyle daha evvel vâkı mâruzatımın yanlış ifadesi karşısında kürsüye gelmiş, söz almış değilim.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — Teşekkür ederim.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, konuştuğumuz birinci maddenin, daha evvel arz ettiğim gibi, muhtelif hükümleri ihtiva etmesi ve metnin evvelâ birbirleriyle evlenmeleri memnu olmıyan, birbirleriyle evlenmeleri mümkün olan kadımla erkeğin karı - koca gibi bir arada yaşamalarından doğan çocukların vaziyeti ve birleşme hâdisesi ve bunların tescili mevzuunu ortaya koyuyor, bir de evli bir erkeğin başka bir kadınla evlenmiş olmasından doğan çocuğun vaziyetini ortaya boyuyor. Bu iki hüküm birbirinden o kadar farklı ki, bu iki hükmü bu maddede, efendim Kanunu Medeniye aykırıdır veya değildir diye ayırmaksızın, birinci madde diye ifade etmek bizi hakikaten çok yanlış yollara götürecektir. Bunları birbirinden ayırmak lâzımdır.

Muhterem arkadaşlar, birinci maddenin Adalet Komisyonundan bize sevk şekli, gerek birinci kategorideki çocukların, gerekse ikinci kategorideki çocukların nesebi sahih olarak tescilini kabul etmekte, fakat birinci kategoriye dâhil birleşmelerin evlenme olarak tescilini kabul etmemektedir. Ve komisyonun çok muhterem reisi tarafından bunun kabul edilmeyişi esbabı mucibesi burada izah edilmiştir.

Bendeniz bu mevzuda, bu gibi birleşmelerin evlenme olarak tescilinin maddeye ithalini teklif eden bir takrir verdiğim için bunun esbabı mucibesini izah edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, birbirleriyle evlenmeleri memnu olmıyan, birbirleriyle evlenmeleri mümkün olan, yani ikisi de bekâr ve aralarında evlenme memnuiyeti yok, Kanunu Medeni

ninin saydığı derecede akraba değildirler, böyle bir kadınla bir erkek karı - koca gibi birlikte yaşamış oldukları halde bir çocuk meydana getirdikleri zaman bu çocuğun neseb vaziyetinin bizim mevcut ve mer'i Kanunu Medenimize göre muhakkak babanın çocuğu tanınmasıyla, veya babalık hükmü ile bir, bir de ana ve babanın çocuk doğduktan sonra evlenmeleri suretiyle tahakkuk eder iki.

Şimdi muhterem arkadaşlarım; eğer ana ve baba çocuk doğduktan sonra evlenirlerse, bizim Kanunu Medenimiz bu çocuğun nesebini; doğuş esnasında evli imişler gibi, yani bilâhara vâkı olan evlenme ile tashih etmiş oluyor. Yani bu çocuk evlilik içinde doğmuş vaziyeti hukukiyesine gelir, yani bu çocuğun vaziyeti evlilik içi doğan çocuğunki gibidir. Bizim Medeni Kanunumuz bu çocuğun bu vaziyete gelmesini makale teşmil eder. Yani çocuğun ana rahmine düştüğü âna kadar da teşmil eder. Bizim Medeni Kanunumuz bu çocuğun vaziyeti hukukiyesini o çocuk ölmüş olsa bile o çocuktan doğan çocukların vaziyetine teşmil eder. Binaenaleyh evlilik dışı doğan çocuğun ana babasının sonradan evlenmesi keyfiyeti nesebi tashih eden bir müessesedir.

Şimdi arkadaşlar; biz şayet birbiriyle evli olmıyan bir kadın ve erkekten doğmuş olan çocuğun nesebinin şu mekanizma haricinde tashih edilmesini kabul eder bir hüküm serdederek, bu hüküm Medeni Kanunun esas hükmüne muhalif olur. Kanunu Medeniye uydurmanın çaresi o kadınla erkeği birbiriyle evli vaziyete getirmektir. Şimdi teklif edilen kanunla bu kadınla erkeği evli vaziyete getirmeyi istihdaf eden mekanizma, yani bu birleşmelerin evlilik suretiyle tescili keyfiyeti hakkında kanunun serdettiği şekil Medeni Kanunumuzun esasına muhalif midir, uygun mudur? O eiheti tetkik edeceğiz. Arkadaşlardan bazıları evlenme suretiyle vâkı olması teklif edilen bu tescilin Medeni Kanunumuzun ruh ve esasına aykırı olduğunu ifade buyurdular. Bendeniz o kanaatte değilim. Bu kanunla teklif edilen tescil, Medeni Kanunun ruh ve esasına uygundur, aykırı değildir, iddiasındayım. Ben geçen Celsede bâzı arkadaşlar tarafından, Sebati Ataman şöyle dedi, böyle dedi gibi sözlerle muhatap oldum. Bu defa Sebati Ataman böyle dedi, dedirtmiyeceğim. Ve ülemayi huku-

kun târizlerine hedef olmamak için bâzılarının sözlerini işhad etmek lüzumunu duyuyorum.

Şimdi, muhterem arkadaşlar; bizim Kanunu Medeniyemizde evlenme şöyle : - Sebati Ataman söylemiyor, Hukuku Medeni Ordinaryüs Profesörü söylüyor - Evlenme akti ehliyetli kadın ve erkeğin birbirine uygun müşterek beyanlarından ve memuru mahsusun iştirakinden mürekkep iki taraflı hukuki bir muameledir.

ZÜHTÜ URAY (Aydın) — Yanlış, tescil lâzım.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Bunları Ord. Prof. Schwartz söylüyor. Müsaade buyurun, Schwartz'ın sözleri bitmedi. İtiraz ederseniz edin, ben karışmam, o müdafaa eder.

«Evlenmenin vücut bulabilmesi için mevcudiyetine behemehal lüzum olan bu iki unsur haricinde kanun daha birtakım şekil şartları vaz'etmektedir. Şekil şartları, Turan Beyefendi...

Bunlar muamelenin vuzuh ve aleniyetini temin ediyor. Mamafih şartlar hukukan ancak ikinci derecede ehemmiyeti haizdir.» Schwartz söylüyor.

«Bunların da tahakkuku aranır, fakat bunların tahakkuk etmemesi halinde evlenme gayri muteber addedilmez, bizim Kanunu Medenimize göre.» Binaenaleyh evlenmenin akti muamelesinde esaslı unsurları alelâde şekil ve merasimden ayırmak lâzımdır.

Hâlâ Schwartz konuşuyor; Sebati Ataman konuşuyor.

«Nişanlıların, kadınla erkeğin memuru mahsus huzurunda evlenmeyi akdetmeleri esaslı bir unsurdur. Kadın ve erkeğin birbirleriyle evlenmesine mâtuf, mutevafık rızalarını, memuru mahsus huzurunda beyan etmeleriyle evlenme vücut bulur.

Bu esaslı unsuru bâzı şekli ve tanzimî kaideleri tevsi ve itmam ediyor.» Hâlâ Schwartz söylüyor.

Muhterem arkadaşlar; hakikaten muhterem Ordinaryus Profesör Schwartz'ın buyurdıkları gibi, bizim Kanunu Medenimize göre evlenme akdinin esaslı unsurları, evlenecek olan şahısların aralarında cinsiyet farkı olması ve bunların mümeyyiz olması, kanunda yazılı yaş hadlerinin bulunması ve saire ve saire gibi ehliyet şartlarını haiz iki kişinin müşterek rızalarını memuru mahsus karşısında beyan etmeleri keyfiyettir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, bu kanunla tek-

lif edilen evlenme modalitesi, Muhterem Turan Güneş Bey arkadaşımızın geçen celsede ifade buyurduğu gibi, metres hayatını evlilik kabul etmek modalitesi değil, karı - koca gibi birlikte yaşayan bir erkekle bir kadının bir memuru mahsusa gidip; biz birbirimizle evlenmek istiyoruz, bizim evlilik hayatımızı tescil edin, diye beyan etmeleridir. Kendilerinin müşterek rızaları olması kâfi değildir. Kanunu Medenin vaz'ettiği esas hükümlerin tamamen tatbiki lâzımgelmektedir ki, bu evlilik tescil edilebilsin.

Selâhattin Bey arkadaşımızın izah ettiği eski İslâmi evlenmeler şekil ve şartlara bağlıdır. O halde yaptığımız nedir? Aynı cinsten olan iki insan memuru mahsusa gitsin, ilân yapılsın, doktor muayenesinden geçsin, rapor alsın, kanuni formaliteler ikmal edilsin.

Muhterem arkadaşlar; kanun teklifini yapan arkadaşlarımız ve bundan evvelki kanunları çıkaranlar, vâzı kanun, Medeni Kanunda yazılı evlenmenin bütün şekil ve merasimine riayetden vâreste tutan, bu hususu bertaraf eden hususi bir şekle gitmeye neden lüzum görmüşlerdir? Sebebi vardır : Sebebi Kanunu Medenin evlenme formalitelerinin bu kadınla erkekler zümresi, kütlesi tarafından tatbik edilmeyişi vakıasıdır. Bunun sebebi bu kadardır. Yoksa bu kadınla erkek evlendirme memuruna gidip, ilân edip doktordan rapor alıp talimatnamenin bütün hükümlerinde riayet etselerdi. Karşımıza bir çocuk meselesi çıkmazdı, evlenirlerdi. Bu nevi kadın ve erkeklerden meydana gelen çocukların mecmuu bir milyon küsurdur. Tatbikatta bulunmuş bir arkadaşınız sıfatı ile arz edeyim : Çok mühim bir kısmı hakikatta kendilerini evli farzetmektedir. Ve bu çocukları meşru addetmektedirler. Bunların içtimai muhiti bunları birbirleriyle evli kabul etmektedir. Bunlar evlendirme memuruna gitmiyorlar arkadaşlar, vakıa bu. Biz bunların evlenmelerini kolaylaştırmak istiyoruz. Evlenmelerini kolaylaştırdığımız takdirde onun zımında Kanunu Medeniye tamamen uygun olarak çocukların nesebinin de kesbi sıhhat etmesi vakıası var. Arkadaşlar, bu kanunun birinci maddesinde dersiniz ki, bunu daha evvel de arz etmiştim, karı-koca gibi birlikte yaşayanlar bu yaşamalarını evlenme olarak tescil ettirmek istedikleri takdirde nüfus memuruna müracaat ederek evlenmelerini tescil ettirirler diye bir fıkra konursa,

bu, asla Kanunu Medeniye aykırı olmaz. Fakat bunun neticesi, o kadınla o erkekten, tescilden evvel doğan çocuklar da otomatikman nesebi sahih olur.

Arkadaşlar, Allah'a çok şükür, kanunun bu kısmında Kemal Yörükoğlu ile bir ihtilâfımız yok.

Şimdi arkadaşlar, evlendirmeyi kolaylaştırmak mefhumu hakkında, Turan Ateş arkadaşımız Kanunu Medenin koyduğu bir fikri dermeyan etti. Dedi ki : Evlendirme, müessesevi unsurları bulunan evlenmedir. Yoksa bunlar evlenme değildir, dedi.

Muayyen müessesevi unsurlar, evlenmenin iki unsurunun şahidi vardır, şudur; budur. Şimdi Kanunu Medenin ruhuna ve esasına uygun şekilde bir evlendirmeye kolaylık acaba Kanunu Medeniye aykırı mı olur? Müessesevi unsurlardan fedakârlık mı etmiş oluruz? Evlendirmenin şartlarını kolaylaştırmak islâmi hukuk şeklinde, akit şeklinde gösterilir mi? Endişenin cevabını ben deniz söylemiyorum. Müsaade ederseniz Milletler Cemiyeti Asamblesinin Beşinci Komisyonunun 1933 senesinde, yani bizim Kanunu Medeniye kabul ettiğimizden tam yedi sene sonra aldığı şu karar : Evlilik dışı çocukların nesebinin tashihini tahrik gayesiyle, ana ve babanın evlenmelerini kolaylaştırmaya yarıyacak tedbirlerin alınması ihmal edilmemelidir.»

Muhterem arkadaşlarım; âlemi medeniyet, evlenme dışında doğan çocukların nesebinin tashihini tahrik gayesiyle ana ve babanın evlenmelerini kolaylaştırıcı hükümleri taharri ve kabul etmek lâzım, demektedir. Ve bizim de Kanunu Medenin tadilâtında evlendirme formalitelerini hakikaten çok basitleştirecek ve birbirleriyle gayrimeşru yaşamak iradesi asla bulunmayan yüz binlerce vatandaşımızı kolayca yuva kurabilecek bir hale getirmek de bir lüzum ve zaruret.

Müsaade buyurursanız şimdi ikinci kategoriye geliyorum.

Şu müzakerelerin ışığı altında belirmiştir ki, evlenme dışı doğan çocuklar iki ve hattâ üç kategoriye ayrılmaktadır. Birisi deminden beri arz ve izah ettiğim, birbirleriyle evlenmeleri mümkün bulunanlardan doğan çocuklardır.

İkinci kategori, birbirleriyle evli kadın ve

erkekten doğmuş olan çocuklar. Bu da ikiye ayrılabilir. Evli kadın veya erkek ve bir daha evlenmesi mümkün olan erkek veya kadından doğan çocuklar.

İkincisi de, mehariminden yani kız kardeşi, halası ve kanunun saydığı meharimi ile. Bunlardan doğan çocuklar.

Muhterem arkadaşlar, bütün bunların vaziyetini burada muhtelif şekilde arkadaşlarımızın Kanunu Medeni muvacehesinde izah ve tadat ettiler. Ve bâzı hukuk teknisiyeni, bâzı arkadaşlar, teknisiyen tâbirini burada kullandılar. (Ne demek sesleri) Hukuk teknisiyeniyim diye iddiada bulunduktan sonra benim burada onu reddetmeye salâhiyetim yoktur. İmtihan açmaya hiçbir yetkiyi haiz değilim.

Arkadaşlarımız, geçen günkü mâruzatımda da arz ettiğim gibi, bizim Kanunu Medenimizin, evli bir erkeğin başka kadından olan çocuğunun vaziyeti hukukiyesini kaale almadığını ve bunun Kanunu Medeni için bir eksiklik olduğunu ben mingayrihaddin ifade ettim. Arkadaşlarımız, bunu söyleyen Sebati Ataman olduğu için sanki ağır bir hata işlemişim gibi burada beni tahtie ettiler. Müsaade ederseniz mademki bendenizin iki kere ikinin dört ettiğini söylemem, ben söylediğim için, kabul edilmiyor, o halde iki kere ikinin dört ettiğini ulemeden birinin ağzından söyleyeceğim, ve bu ülemanın kim olduğunu da arz edeceğim.

Birinci kategori, bekâr erkek ve bekâr kadından doğmuş çocuk, ikinci kategori; evli erkek ve kadından doğmuş çocuk ve birbirleriyle evlenmeleri memnu olanlardan olan çocuk. «Hiçbir kusur ve kabahati olmıyan bu çocukların ahlâkı umumiye ve huzuru aileyi vikâye endişesiyle menfaatlerini nazara almamak, çünkü bu çocuk tanınmaz, bâzı arkadaşlarımızın iddiasına rağmen Kanunu Medeni gereğince bu çocuklar tanınmaz, babalığa hükmedilemez.

«Tanınmanın bütün feyizlerini birinci kısım çocuklara hasrederek diğerlerini, başkalarının menfaati için fedadan çekinmemek, doğrusu ağır bir hükümdür.»

Bunu söyleyen Ebülulâ'dır arkadaşlar, Kanunu Medeni Ordünaryus Profesörü Ebülulâ bu hükmü tenkid ediyor. «Bu hükmü müsavatsızlıktan, insafsızlıktan teeride imkân yoktur.» Bunu söyleyen de Ebülulâ. Ben bu kadar ağır kelime kullanmadım. Nitekim Alman Kanunu

bunu kabul etmemiş. Yani Alman Kanunu tanımmayı teşmil ediyor. İsviçre'de lâyihayı ilk defa vücuda getiren zat, bunların tanınmalarını teklif etmiştir, fakat Meclis teklifin aksine olarak, meni maddesini tedvin etmiştir. Bunları söyleyen Ebülulâ. Üstad, Ebülulâ'ya kızıyor, bana kızmıyor.

Şimdi, bizim Kanunu Medenimiz İsviçre'den alındığına ve İsviçre Kanunu Medeni ulemasından meşhur Rosel...

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Ulema değil, şârihtir.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Üstada göre şârih ile ulema ayrı şeyler.

Rosel, bu memnuiyeti müessesenin ruhuna muhalif buluyor, ne diyor Rosel; «Bekârı mecbur ederken evliyi etmemek ne demektir? Evlinin ailesinin istirahat ve huzurunu, sükûnunu temin için dünyaya gelmek hususunda talebi sebk etmiyen suşuz bir çocuk niçin himayeden mahrum bırakılmalıdır?»

Arkadaşlar; devam ediyor Ebülulâ...

Hulâsa, Alman Kanunu daha ileri, ikinci ve üçüncü zümre çocukları tanıyabiliyor, İsviçre hukuku, bizim hukuk da bu tanıma feyizlerinden mahrum bırakıyor. Şârihlerce bu hüküm beğenilmemiştir. Kanunun hususi temayülâtı ile hemahenk görülmemiştir.» Bunları Ebülulâ söylüyor arkadaşlar.

Şimdi, muhterem arkadaşlar; bizim Kanunu Medenimizin, bu nevi çocukları, yani evli erkeklerin başka kadından olan çocukları, nese bakımından bu çocuk hakları mevzuunu mütalâa etmemesi, yani tanımaması bu çocukları neseptsiz bırakma keyfiyeti karşısında bu kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrası ile getirilen hüküm, Kanunu Medenin esasına ve ruhuna şüphesiz ki aykırıdır. Bunda mesele yok. Ancak, bu tanıma keyfiyeti, Kanunu Medenide mevcut olan bu keyfiyet, Kanunu Medenin getirdiği inkılâp ruhuna uygun bir keyfiyet olduğu da iddia edilemez. Bilâkis bu tanımama keyfiyeti Kanunu Medenin bir eksigidir ve bunun eksik olduğunu söyleyen yalnız bendeniz değilim.

Şimdi, muhterem Turan Güneş arkadaşımız, bu birinci fıkradaki evlenme keyfiyetinin teseline külliye muarız olduğu halde ikinci kısımda, yani evli bir erkeğin karısından başka

bir kadından doğan çocuklardan bahsederken kraldan ziyade kral taraftarı oluyor ve bu kadının vaziyetinin de nazarı itibara alınması, evli bir erkeğin kendi karısından başka kadından doğan çocuğun anasının vaziyetinin nazarı itibara alınması ve onun da tescil edilmesini istiyor.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Böyle bir şey istemedim.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — «Eğer bizim gayemiz Medeni Kanunumuzda halen mevcut nesebi sahih, nesebi gayrisahih tefrikini ortadan kaldırmak ve birçok Avrupa memleketlerindeki temayüle uymaksa buna diyeceğim yok» diyor. Ve ilâve ediyor, «Meclis olarak yalnız çocukların istikbalini değil, kadının istikbalini de düşünmekle mükellefiz» diyor. Hangi kadın olduğu aşağıdaki cümlede belli : «İntikalî hükümler noktâi nazarını bir tarafa bırakalım, kadını da ikinci karısı olarak kaydedin» diye buyurdukları zaman, arkadaşlar burada isyan ediyorlar, öyle şey olmaz, diyorlar. Bunlar zabıtlarda yazılı. Ama bendeniz zabıtların tashih edilmemiş nüshalarını okudum. Belki tashih edilmiş nüshalarda yazılı değildir, bunu bilmem. Bu taaddüdü zevcatı kabul edin demektir. Türkçesi budur. Ben de bunun kabul edilmesine külliye muhalif olduğumu arz ederim. Taaddüdü zevcatı kabule giden bu yola girilmesine muâırızım. Fakat ikinci fıkranın miras dolayısıyla şu şartlar tahakkuk ettiği zaman bir nevi taaddüdü zevcata, âdetâ miras dolayısıyla bir nevi ikinci karı vaziyetine geldiğini de kabul ederim. Ancak arkadaşlar işte burada ben bir taraftan memleketin durumunu ve bizim cemiyetimizde mevcut olan, mevcut olduğu inkâr edilmeyen vakıayı nazarı itibara alıyorum. Ve bir taraftan da bu çocukların vaziyetini yani ikinci ve üçüncü katagoriye dâhil olan evli bir erkeğin başka kadından doğan çocuklarına bir hak tanımının; yalnız adalete uygun olduğu değil, medeni hukuk sahasında, medeni milletlerde, medeni cemiyetlerde, garp âlemi medeni hukuk sahasında tekâmül olduğu mülahazası ile uygun olduğunu kabul ettim. (Olmadı sesleri) 2 nci fıkrayı kabul ettiğimi arz ettim.

Şimdi arkadaşlar; bu hüküm hakikaten Medeni Kanuna aykırıdır. Fakat Medeni Kanunla bu çocukların vaziyetinin nazarı itibare alın-

maması haksızlıktır. Bir taraftan Medeni Kanunun tadilinde bu çocukların hakkını mirasla mı, ahvali şahsiye bakımından mı bilmiyorum fakat, bu çocuklara asgari bir hak tanımının yolunu aramak, bir taraftan kanun çıkıncaya kadar, bu memlkette yüz binleri aşan bu çocuklar için böyle istisnai bir hak tanımak zorunda olduğumuzu kabul ediyorum ve bunu boynumu bükerek kabul etmiyorum, çünkü Medeni Kanun yolunda medeni milletlerin ileri istikametteki temayülllerine de uygundur. Eğer arkadaşımız kalkıp da, hayır, geri harekettir, derse ona da bendeniz cevap verecek değilim, ulemanın dilinden ispat edecek durumdayım.

Arkadaşlar, şu halde bu kanun teklifi dolayısıyla buraya çıkıp da bu kanunun hyeti umumiyesini kabul eden Yüksek Meclisinizi geriye doğru, irticai mânada, inkılâpları mahveden, zedeliyen, yıkan istikametlerde hükümler kabul etmiş vaziyette gösteren sözleri hilâfı hakikat olduğunu arz etmek maksadıyla buraya çıkmış bulunuyorum. (Bravo sesleri, alkışlar)

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Sebati Ataman arkadaşım benim zaptı tahrif ettiğim yolunda bir beyanda bulundular, söz isterim.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Hayır. Müsaade buyurursanız tavzih edeyim.

REİS — Nusret Bey konuşsun. Bir ihtilâf olduğu anlaşılırsa hay hay, söz veririm.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Benim kanaatime göre bu münakaşaların uzamasının sebebi, bu kanunun lehinde ve aleyhinde konuşanların aynı zamanda haklı olmalarıdır. Hem lehinde konuşanlar haklı hem aleyhinde konuşanlar haklıdır.

Muhterem arkadaşlarımızdan bâzıları bu teklifin, ve tabîi bundan evvel çıkan dört kanunun Medeni Kanunun kısmen ruhuna kısmen de şekline muhalif bulunduğunu iddia etmektedirler. Doğru arkadaşlar. Kendilerine hak veriyoruz. Ben netice itibariyle kendileriyle aynı fikirde olmamakla beraber bu mütalâalarına hak veriyorum. Yani bu teklif Kanunu Medenininki şekline, bâzı noktalarda da, meselâ ikinci fıkrada, ruhuna aykırı hükümleri ihtiva etmektedir.

Bu kanunun lehinde konuşan arkadaşların ve bu meyanda bendenizin ortaya koymak istediğimiz hakikat şudur :

Bundan evvel çıkan dört kanuna göre altı milyona yakın insanın nüfus kayıtları Medeni Kanuna göre tashih edilmiştir.

Dahiliye Vekâletince bir vilâyetle iki kazada yaptırılan tarama tetkikatında eski 4 kanuna göre kaydedilen şahısların yarısının nesebi gayrisahih çocuk olduğu meydana çıkmış yani yuvarlak bir rakamla söylemek icabederse, tam üç milyon çocuğun nesebi tashih edilmiştir.

Biz bu kanunun Medeni Kanuna aykırı olduğunu iddia eden arkadaşlarımıza hak veriyoruz. Kendilerinden istirham ediyoruz, onlar da Medeni Kanunun kabulünün, bu büyük inkilâbın zaruri bir intikal devresi olan bir hakikati lûtfetsinler de kabul etsinler. Üç milyon insan bu cemiyet içinde nesebi gayrisahih olarak, yani insani haklardan mahrum, bu cemiyetin içinde mâyub bir vaziyette bırakılamaz.

Arkadaşlarımızın bâzıları hakikaten çok heyecanlı bir telâş gösterdiler, aile hukuku, miras hukuku altüst olacakmış gibi konuştular. Bu arkadaşlardan da istirham ediyorum; bu kanunun birinci kanun olmadığını, bundan evvel çıkan dört kanunun böyle büyük bir karışıklık tevlihetmediğini kabul buyursunlar. Eğer bundan evvel çıkan dört kanun hakikaten büyük karışıklıklar hâsıl etmiş olsaydı hükümet namına konuşan Sayın Adliye Vekilimiz burada bu kanunun lüzumuna hükümetin de kaani olduğu yolunda bir beyanda bulunmazlardı.

Muhterem arkadaşlar, benim Adalet Encümeninde muhalif olduğum nokta şudur: Adalet Encümeninin, bu birleşmeleri evlenme olarak tescile ait hükmün metinden çıkarılması kararı, ekseriyetle alınmıştır. Bendeniz de bu karara muhalif kalanlardanım.

Sabati Ataman arkadaşımız etraflı izah verdiler. Benim işimi kısmen hattâ tamamen kolaylaştırmış oldular.

Hukuki cephesini Sabati Bey arkadaşımız izah ettiler. Medeni Kanun nesebin tashihi müessesesini esasen kabul etmiştir. Biz Medeni Kanunun üzerine titriyoruz. O halde Medeni Kanunun kabul ettiği tashih müessesesine muvazi bir müessesese sevk edelim. Eğer biz, çocuğun hayatına sebebiyet veren kadın ve erkeği karı - koca olarak tescil etmeden onlardan doğan çocuğu tescil yoluna gidersek Medeni Kanunda açacağımız yara, evvelkinden daha büyük olur, arkadaşlar. Çünkü aksi istikamette bir tedbir almış oluruz.

Medeni Kanun mademki tashih müessesesi için evlenmeyi şart koşmuştur biz de buna muvazi olarak bir kanun sevk edelim, birleşmeleri tescil edelim. Böylelikle Medeni Kanunun ihlâl edilmemesi hususunda haklı olarak büyük hassasiyet gösteren arkadaşlarımızın hisleri de tatmin edilmiş olur. Bilhassa bu teklifin Medeni Kanuna aykırılığı üzerinde ısrar eden arkadaşlarımızın, kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresi bitip maddelere geçildikten sonra, yani Yüksek Heyetinizin ekseriyeti bu kanunu esas itibariyle benimsedikten sonra, birleşmelerin tescil edilmemesi hususunda mütalâa beyan etmelerini, bendenizi affetsinler, haklı bulmuyorum.

İkinci cihet, ahlâki cihettir. Geçen konuşmamda da arz ettim; cemiyet içinde karı - koca olarak tescil edilmemiş olan kimselerin çocukları hacalet içinde yaşarlar, yani piçtirler. Biz çocuğun nesebini tashih ettiğimiz zaman hayatlarına sebebiyet veren kadımla erkeği karı - koca olarak tescil edersek çocuk piç sıfatından kurtulur ve kanuna göre nesebi hakikaten tashih edilmiş olur. Bir de bundan sonra doğacak çocukları düşünmek icabeder. Bence esas mesele budur. Sebati Ataman arkadaşımız bu nokta üzerinde durmadılar. Biz ilerde doğacak çocuklar bakımından da birleşmeleri evlenme olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz, çünkü arkasını kesmek için elzemdir. Beşinci kanun çıkıyor, belki altıncı kanun çıkmıyacaktır. Temenni edelim altıncısı çıkmamasın. Memleketimizde hakikaten inkişaf vardır. Köye doğru bir inkişaf. Bundan evvel nesebi gayrisahih çocukların doğmaması için tedbir alınmış değildir. Bundan sonra, öyle ümed ediyoruz ki, Hükümetimiz artık evlenmeyi boşanmayı kolaylaştırma yoluyla mi, yoksa her hangi diğer bir kanuni tedbirlerle mi buna mâni olacak tedbirleri alacaktır, ve bu vaziyet her halde düzelecektir. Ama eğer biz bugün bu birleşmeleri evlenme olarak tescil etmezsek bir altıncı kanun behemahal gelir arkadaşlar. Çünkü bu evlenme muamelesinden kaçan insanlar vardır. Bu bir hakikattir. Evlenme muamelesinin müşkülâtından, şusundan busundan kaçmış, muamele yaptırmamış olan bir adama siz tescil imkânı vermezseniz ve mademki bu tescil rızalarıyla olacaktır gitsinler evlensinler dersiniz bunlar yine nikâh muamelelerini yaptırmazlar ve beraber yaşamaya devam ederler. Kendilerinden yeni yeni nesebi gayrisahih çocuklar doğar. İşte böy-

lece bu arkadaşlar altıncı kanunun nüvesini hazırlamış oluyolar.

Şimdi şu mülâhaza hâkim : Zannediyorum, muhterem başkanımız Halil Özyörük Beyefendi ifade buyurdular; biz bu kanunu çocuklar için çıkarıyoruz dediler. Doğru, arkadaşlar biz bu kanunu çocuklar için çıkarıyoruz. Gerek evlenmeleri mümkün olan kimselerden olsun, gerek erkeğin evli olması sebebiyle evlenmelerine imkân bulunmıyan kadın ve erkekten hâsıl olsun nesebi gayrisahih dediğimiz bu çocukların hakikaten hiçbir günah ve kusurları yoktur. Nasıl, kusursuz olan bu insanları cemiyette hacalet içinde ve haklarından mahrum vaziyette bırakmamak için teklifin birinci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarını tereddütsüz kabul ediyorsak bu kanunun üçüncü hükmünü de, yani birleşmelerin evlenme olarak tescilini de yine çocuklar için istiyoruz. Yukarda arz ettiğim gibi evvelâ bunların neseplerini kanun ve cemiyet muvacehesinde hakikaten tashih etmek için, saniyen bundan böyle bu kabîl zavallıların dünyaya gelmemeleri için.

Takdir Yüksek Heyetiniz.

REİS — Hüseyin Avni Göktürk.

HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Niğde) —

Muhterem arkadaşlar; umumiyetini kabul buyurduğunuz bu kanunun ana prensiplerine de gene geçen celseden beri uzun uzadıya temas edildiği cihetle, müsaade buyursanız, mümkün olduğu kadar tekrardan kaçınmak suretiyle bendeniz de lüzumlu gördüğüm noktalar üzerinde bir nebze durmak isterim. Evvelâ bu vesile ile Medeni Kanunun ve hukuk inkılabımızın memleketimizdeki kadrü itibarına bu suretle rahne açmış olmak ithamları, doğrudan doğruya veya dolambaçlı yollardan, ileriye sürüldüğü cihetle şunu arz etmiye mecburum :

İlk konuşmamda söylemiştim. Ben Büyük Meclis ve bunun muhterem âzasını hukuk inkılablarımızın ve Medeni Kanunumuzun sarsılmaz ve azimli bir müdafii olarak kabul etmekteyim. Bundan dolayı bir nevi ima, bir nevi itham veyahut bir nevi bu yola girilmiş olmak gibi bir zehabı asla kabul etmiyorum.

Bugünkü kanunla yapmak istediğimiz şey inkılâp kanunlarımızı korurken, inkılâplarımızı tarsin edecek tedbirleri alırken aynı zamanda yine Avrupai hukukun tatbikatından doğan ak-

saklıkları tashih meselesini de birbirinden ayırmak lâzımdır.

Bu kanunun hedefi yepyeni bir hukuk nizamına girmiş memleketimizde bu yüzden doğan aksaklıkları tashihten ibarettir. Bu hususta ilk konuşmalarda birçok arkadaşların iştirakle belirttikleri gibi hakiki karakteri inkılâp müdafiliği olan bu tasarı demek ki, medeni hukuka en uygun karakterli bir tasarruf, bir teşrii tasarruf mahiyetini taşımaktadır.

Nitekim arkadaşlar, yakın tarih üzerine ve inkılâplarımızın inkişafı üzerine yüksek dikkatinizi çekmek isterim. Büyük Atatürk, bu memlekette eski islâmi hukuku bırakarak, Avrupai hukuk nizamı içine girmeyi düşündükten sonra, bu yolda attığı adımlardan sonra, tıpkı bizim şu anda meseleleri müzakere ettiğimiz gibi, o devirde de Atatürk'ün huzuru ile bu meseleler müzakere edilmiştir. Hattâ bu kanunlardan ilki Cumhuriyetin 10 ncu yılında bir af kanunu olarak düşünülmüştür. Ondan sonra, bunun kanun tekniği bakımından noknanlıkları nazara alınarak 1934 de bir, onu takiben ikinci kanun ve daha sonra dört kanun ki, aslında onuncu yıl kanunu da nazara alırsak sayıları beşe baliğ olan birtakım af kanunlarının maksadı âdeta medeni dünyanın insanlar arasındaki farklılıkları ve insanların birbirleri ile kalben bağlı bulunmalarını engelliyen pürüzleri temizlemekten ibarettir. Bütün dünyada bugün, medeni camia içindeki insanlar arasında, farklılık yaratmak temayülünü ve bunun neticelerini önlemek için çeşitli tedbirler alınmakta ve dünya medeni hukuklarının gayretleri bu istikamette inkişaf eylemektedir. Bu cümleden olmak üzere son zamanlarda Garp memleketlerinde olan vakialara temas etmek isterim.

Yüksek malûmunuzdur Medeni Kanunumuz, aile telâklisi bakımından hıristiyan ahlâkından mülhem kanunlarından alınmıştır. Yani evlenmeyi mukaddes bir bağ sayan, ayrılmayı hiç kabul etmiyen ve bu hareket noktasından kalcan bir kanundan alınmıştır. Bu kanunu aldığımız yerlerde, memleketlerde bu kanunlar çok değişmiş, çok ileri gitmiştir. İki hafta evvel İtalya'da çıkarılan bir kanunla katî olarak yalnız bizim müzakere ettiğimiz neviden çocuklar değil (inceste) mahsulü yani yakın akrabalarından doğan çocukların ve tanınmalarını, babalı-

ğa hükme imkân bulunmayan çocukların elahi nesebini, tıpkı evlenme ile doğan çocukların nesebi gibi tashih için kanun çıkarılmıştır.

İtalya'nın, modern anayasalar içerisinde kıymetli bir vesika telâkki edilen Anayasasında bunun için işaretler ve imâlar vardır. İnsan hakları, insan müsavâtı prensibi böylece bînetice çocuklar arasındaki farkları da yavaş yavaş kaldırmaktadır.

İtalya'da şöyle yapılmaktadır, arkadaşlarım; İtalya'da uzun zamandan beri gayrimesru çocuklar mesele olarak ortaya çıkmıştır. Bu gayrimesru çocuklar meselesi Medeni Kanun çerçevesi dâhilinde halledilemez. Çünkü Medeni Kanun sadece, çocukların nesebini tanıma ve babalığa hüküm yoluyla tanzim ediyor. Halbuki bunlar ne tanınabilir ve ne de babalığa hükümlenabilir. O halde bu çocuklar için İtalyan vâzu kanun fiktif, yani uydurma, doğrudan doğruya hükümetin yaratacağı analık, babalık tevehh etmek suretiyle ve bunların diğer insanlardan hayatta farklı görülmemesini sağlamak için kanun çıkarmıştır. Bunların adedi şu anda memleketimiz de bulunan bir İtalyan Profesörü ile bugün görüşüp öğrendiğim üzere, uzun zamandan beri toplana toplana takriben iki milyona balığ olmuştur. Kendileri her sene 20 - 30 bin etrafında bu kabilden çocuk doğmakta olduğunu ifade ettiler. Demek oluyor ki, bizim kanunumuzun hedefi, bugünkü tarzı, mütevali kanunların şekli İtalyan Kanunundan çok daha ihtiyatlıdır ve aile telâkkisine daha çok bağlıdır.

Arkadaşlarım, bizim bu kanunlarımızın Atatürk devrinde başlıyan modern inkılâplara ait kanunlar serisinden birisi olduğuna tekrar tekrar işaret etmek isterim.

Bu kürsüde bâzi arkadaşlarım icbar yaratmak, Medeni Kanun miras sistemini altüst etmek, türlü karışıklıklar yaratmak iddiasını ileri sürdüler, bunların hiçbiri vârit değildir. Nitekim tatbikatın sahipleri burada oturuyorlar, onlar bu kanunun tatbikatından fevkalâde iyi neticeler alındığını ifade edecek vaziyettedirler. Şu halde böyle çocukların vaziyetini düzeltmek Meclis olarak ve bu milletin en salâhiyetli bir uzvu olarak bizim için vazifedir. Ne sosyal bakımdan ne hukuk bakımından biz vatan-daşlarımızı birbirine düşürecek, onlar arasında niza yaratacak, birini diğerinden aşağı seviye-

de gösterecek hiçbir kanunu tasarrufu yapamayız, ve bunun aksini mutlaka yapmaya mecburuz. Bendeniz kıymetli bir meslektaşımın beni tenakûza düşen bir insan olarak göstermelerinden sonra; böyle tenakûz içinde bir insan olmadığımı ispat için diyebilirim ki; bir başka vesileyle de Medeni Kanunun lehinde bendeniz kendilerinin bilmediği bâzi şeyleri de yazdım. 1951 de inkılâplarımıza karşı bir aksülâmel hattâ bâzi mütefekkir geçinen zevattan birtakım gayrimelhuz sesler duyduk. İşte o zaman Medeni Kanunun müdafaasını yaptım. Ama realiteleri inkâr etmemek lâzımdır. Bir memlekette sayıları bu kadar büyük bir kitle teşkil eden insanları kendi başlarına ve diğerlerinden başka türlü bir sosyal kategori olarak bırakmak katiyen caiz değildir. Yani bunları hemcinslerinden millettaşlarından başka türlü, başka şahsi hâldede bırakmak katiyen caiz değildir. İşte bu kanunun hedefi budur. Arkadaşlarım bâzi teferruat noktaları üzerinde durdular. Diyolar ki, Medeni Kanunda şu var, bu var. Bu arada nesep tashihleri ve birçok yanlışlıklar oluyor. Müsaade buyurursanız şu teknik hususlara işaret edeceğim. Medeni Kanun sistemi; evlenme dışında doğan çocuklar nesebsizdir. Bunların nesebli olmaları için bir tanıma veya babalığa hüküm lâzımdır. O zaman yine serbest birleşme neticesinde nesebli, fakat bu nesebi gayrisahih çocuk olurlar. Bunların tanınması için de babalık hükmü lâzımdır. Bu ana kadar bu çocuklar nesebsizdir.

Deniyor ki, Medeni Kanunumuz bu kabül çocuklar için diğer Avrupa medeni kanunlarına uyarak miras hisselerinde bir eksiklik düşünmüş. Bu doğru, fakat bu eksiklik de her zaman değil. Eğer nesebi gayrisahih çocuk tek başına olursa; tanıyan ana babanın sahih nesebli evlâdı gibi, evlenme içinde doğmuş gibi mirasçı olur. Fakat başka bir nesebi sahih çocukla birleşirse onun aldığı yarısı kadar hisse alır. Bu böyle iken sizin getirdiğiniz tasarı tam, herkesi nesebi sahih çocuk haline getiriyor ve bunlar yanında tanınmış olan çocuklar daha dün bir vaziyette kalıyorlar... Bu, doğru. Bu böyle olmakla beraber Medeni Kanunumuzun tanıma ve babalığa hükmetme müessesesi de işlememektedir. Çünkü görüyorsunuz zaten halkımız, köylümüz bir çocuğu tanıma bahsinde onun peşine düşsün

de onu tanısin, veya onun için birçok formalite-leri ihtiyar etsin veyahut kalksın babasına tanıtmak için dâva açsın... Normal münasebetlerde evlilik hayatı yaşar gibi devam edenler de gayet lâkayittirlar. Binaenaleyh esasen bu müessese işlememektedir. Kaldı ki, tanıma ve babalığa hüküm suretleri ile elde edilen çocuklar nesebi gayrisahih çocuklara tanınanın yarı nispetli miras hissesinin de esasen gayri içtimai olduğunu ve çok ümidederim ki, Medeni Kanunumuzun yakında bitecek revizyonu sırasında bunun da müzakere ile ıslah edileceğini düşünmekteyim. Ben burada olursam uğraşmayı bir vicdan vazifesi addederim. Çocuklar ve insanlar arasında fark yaratmak bugünün zihniyetine aykırıdır. Aksi öyle vahim olacaktır ki, milyonlarca insanın miras hisselerini yarıya indireceğiz. Kendi yakınları ile ebedî bir muhasama haline getireceğiz bunları.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyonkarahisar) — Kanunu Medeni yazıyor efendim.

HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Devamla) — Kemal Özçoban'a itidal tavsiye ederim. Ben kendisini dinledim. Müsaade etsin, o da dinlesin.

REİS — Devam edin. Riyaset vazifesini yapar.

HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Devamla) — O halde bu neviden çocukların hisselerini daraltarak durup dururken bugün mevcut olmayan ve sayıları mahdut olan tanımalardan mütevellit ihtilâflar yerine binlerce miras hissesinden mütevellit ihtilâfı koyacak. Bu çok asosyaldır arkadaşlar.

Bâzi arkadaşlar bu kanun gayri insanîdir, dediler. Bunu diyenler oldu. Halbuki bu kanun kadar insanlığa, beşerî duyguya dayanan bir kanun olmaz. Bu, bikeslerin, aşağı tabaka sayılan ve haklardan istifade etmiyen kimselerin vaziyetlerini düzelten, haklarını temin eden bir kanundur. Bundan daha beşerî, daha ahlâki bir kanun olmaz.

Bâzi arkadaşların ileri sürdüğü bu tavsiye katiyen vârit değildir, tamamen tersi vârittir.

Bilhassa miras meselesi yönünden bu iddiaların hiçbiri bendenizce yerinde değildir.

Sonra bu tasarıda icbar vardır, diyorlar. Tasarı meydandadır, hepiniz okumuşsunuzdur. Tasarı, doğrudan doğruya tam ve kâmil hürriyet esasına dayanan ve birleşenleri kendi arzularıyla çocuklarını kaydettirmek arzularını yer-

ne getiren bir tasarıdır. Burada aslâ icbar mevzu bahis değildir.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — Üçüncü maddeyi okuyunuz.

HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Devamla) — Muhterem Kemal Bey arkadaşımız zannediyorum konuşma ihtirası ile söylüyorlar. Bu cazibeye kapılarak hakikatları, objektif mütalaları ihmal ediyorlar. Kendilerinin evvelki konuşmalarını takibettim. Bunun Borçlar Kanununun serbestii mukavele esasına aykırı olduğunu söylediler. Bu tasarıнын ve Kanunu Medeninın bu neviden muameleleri ile Borçlar Kanununun bir alâkası yoktur. Rıza olması lâzımgelen bir muamelede arkadaşlarımız getirdikleri teklifle fellece uğratıyorlar, diyorlar.

Hayret, ender hayret! Arkadaşlar bu, Medeni Kanun hükmüdür. Bu ne kira akdidir, ne satış akdidir, Borçlar Kanunu ile hiçbir ilgisi yoktur. Ne kira ve ne de satış akdidir. Sonra Medeni Kanunun...

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Ben söylemedim.

HÜSEYİN AVNİ (Devamla) — Medeni Kanunun şekle tâbi, ilâna tâbi, memur huzurunda yapmaya tâbi mürekkep, muhtelit bir tipik akdidir. Burada tarafların rızası evlenme ile beyan olunur. Ama bu, Borçlar Kanunu akitlerinden değildir. Evlenme mukavelesi ile evlenme akdi arasında karışıklıklar yapıldığını da biliyoruz. Evlenme matrimonial yani evlenenlerin malî münasebetlerine dair bir evlenme akdidir. Evlenme akdinin unsurları Medeni Kanunca konmuştur.

Meseleleri bu kadar teferruatıyla birbirine karıştırırsak işin içinden çıkamayız. Bu kanun netice itibariyle şu maksatları istihdaf ediyor : Birisi serbest birleşmelerin, yani bugün Medeni Kanun ve diğer kanunlarımız bakımından konulmuş olan formel şartlara riayetsizlikleri tamir etmek ve serbest birleşmeleri kayıtma inzibat altına almaktır. Ve bu Medeni Kanunumuzun şekle dair hükümlerine aykırı olabilir, fakat, geçende de söyledim, ruhuna aykırı değildir ve insani prensiplere tamamen uygundur.

İkincisi, bunlardan doğan çocukların tescili. Bunun üzerinde çok konuşuldu. Bu çocukların da tescili kadar normal, tabii ve Meclisimize düşen bir vazife bendeniz görmüyorum. Nite-

kim arz ettim, bizden evvelki vâzı kanunlar da başka bir yol bulamamışlar, bizim için de bulunacak başka bir yol yoktur. Arkadaşlarımızın tenkid ve tekliflerinin % 95 i geleceğe muzaf, Medeni Kanunun tamamii tatbikine ve diğer birçok kanunlarımızın tamamii tatbikine muzaf tekliflerden ibarettir. Ve bu tekliflere matbuatta da çok şükür çok raslanmaktadır. Bu kanun vesilesiyle görüyorum ki, gerek Yüksek Mecliste, gerekse dışarda halk efkârı umumiyesinde büyük bir alâka vardır. Temenni olunur ki, bu alâka semere versin ve kanunlarımızın tatbikatında daha titiz, daha verimli olma yolunu bize göstereyin ve alınacak tedbirler hakkında da bize hamle versin. Bunu da ümitlemekteyim.

O halde ikinci gaye, çocukların tescilidir. Bu çocuklar da iki kategoriye ayrılmaktadır.

Bunlardan birisi üzerinde arkadaşlarımızdan pek fazla duran olmadı. Ama, ikinci kategoride, yani evli bir erkeğin bekâr bir kadından yapmış olduğu çocuğun tescili meselesinde çok duruldu. Nihayet dendi ki bu, dolambaçlı bir poligamidir. Hattâ bir arkadaş burada kadına da bir hak vermiyelim mi, burada sosyal bir facia ika ediyoruz şeklinde konuştular. Bunda bizim tarihî realitemizi, islâmi bir camia olduğumuzu ve bundan 29 - 30 sene evvel aynen şu önümüzdeki durum içinde bulunduğumuzu hatırlamanızı rica ediyorum. Nihayet Yüksek Mecliste bulunan arkadaşların hiçbirisi 30 yaşından aşağı olmadığına göre, eski nizam içinde doğmuşuzdur ve hepimiz hiç şüphe yok ki meşruuz. Yeni nizam eğer bize yeni bir âlem, yeni bir cihan görüşü getirmişse bu prensipleri mikdarınca takdir etmemiz lâzımdır. Bu prensiplerin, kurbanı edeceğimiz milyonlarca insanlara ne büyük ve ağır yükler taşıttığımızı da unutmıyalım. Onun için bir taraftan prensipleri, kanunları korurken, diğer taraftan cemiyet içerisindeki niza kaynaklarını ve kötülükleri de yok etmek veya çoğaltmamak için tedbirler almak en doğru yol olsa gerektir.

O halde bugün bizim teklifimizle 29 sene evveline döndüğümüzü asla sanmayınız. Bütün şiddetimizle müdafaamızı yapıyoruz. Bunu yaparken de bir arkadaşımızın dedili gibi, tenakuz içerisinde asla değiliz. Bu iddia tamamen yersizdir. Hepimizin tek maksadı, bugünkü inkılâplarımızın bütün ruhuna, esasına sadık

kalmaktır ve onu sonuna kadar müdafa etmek hepimiz için bir vazife olacaktır. Bundan inhiraf etmek demek, hayat hakkımızdan inhiraf etmek olur. Ancak, bu kabîl tescillerden de vazgeçmemizin imkân yoktur. Çünkü bunların mikdarında olsun, vâfında olsun büyük zaruretler ve hakikatlar gizlidir. Binaenaleyh bu birleşmeleri ve çocukları meşru saymamız lâzımdır. Onların bu yolda işledikleri hafif birtakım şekli günahları affetmek Yüksek Meclisin en mühim vazifelerindedir. Zaten bu gibi kanunların adının da af kanunu olmasının hikmeti buradadır. Bu itibarla bunların bütün gizli kalmış birtakım vakalarını cezasızca tesile taraftar olmamız en uygun bir hareket olur. Zaten kanun af kanunudur.

Şimdi müsaade ederseniz sosyal psikolojiye dayanan bir mesele hakkında garp âlimlerinin bu hususta dinlediğim bir konferansından kısaca bahsedeyim; yani af psikolojisi hakkında müsaade buyursanız bugün bir konferansını dinlediğim ve çak istifade ettiğim bir Avrupalı âlimden aldığım birkaç satırı, başınızı ağrıtmazsam okumak isterim.

«Kanun vâzının mücerret takdir amelilerinde asgari adalet mevuttur. Fakat asgari adalette azami haksızlık da bulunabilir. Mücerret adalet düzensizlik doğurur. Bu mahzuru gidermek için adalet, hakkaniyet ile tadil edilmelidir. Hakkaniyet her hâdisenin hususiyetine göre müşahhas hale getirilir. Hukukun hayat ile bağlılığı umumiyetle hâkime takdir hakkı tanımakla sağlanmaktadır. Fakat hukukun hayat ile bağlılığını fevkalâde yollarla sağlamak af ile mümkün olur.» Çünkü af koymazsanız milyonların durumunu tasfiye edemezsiniz. Mütefekkir de böyle diyor.

Bu mânada af, hukuku hayata intibak ettirmek ameliesidir. İnsan ve tarih dışı hukuk yoktur. Hukuk plâtonik bir fikrin tatbikatı değildir. Hukuk hayatın ve sükûnun, ilerlemenin emrindedir. Affı talep hususundan demokratik rejimlerde - Arkadaşlar biz de demokratik rejimdeyiz - vatandaş mahrum edilemez. «Hukukun hakikaten insanî olmasını istiyorsak onu, affı kullanmak hakkından mahrum etmemeliyiz.»

Muhterem arkadaşlar ben bunları bilhassa Turan Güneş arkadaşımıza hitaben arz ediyorum. Kendileri beyanlarını felsefi mütalâata

istinat ettirdiler. Ve bu yaptığımızın hukuk temellerini sarsmakta olduğunu beyan ettiler ve bendenizin telâş içinde olduğumu söylediler. Ben, burada büyük bir salâhiyetin konferansında mütalâa ettiği mevzuu arz etmekle kıymetli zamanınızı almaya mecbur oldum.

Şimdi gelelim maddeye : Asıl teklif ettiğimiz madde bakımından muhterem arkadaşlar, işi tamik edelim, bu madde üzerinde bizim teklifimiz bilhassa birinci fıkrasının kaldırılması ile sakatlanıyor. Şu halde ihtilâf bu madde üzerinde oluyor. Adalet Komisyonu ile olan ihtilâfımız budur. Adalet Komisyonu diyor ki, çocukları kaydedelim. Pekalâ. Hattâ evli bir erkekle bekâr bir kadından doğan çocuğu da tescil edelim. Bâzi arkadaşlarım muarız olmakla bebaber komisyon ve Heyeti Umumiyenin temayülü bu merkezdedir. Fakat bu çocukları bilhassa serbest birleşmelere vücut veren çocukların faili olan yani bu çocukları yapan birleşmeleri tescil etmiyelim diyorlar. Demin Nusret Kirişci-oğlu arkadaşım bu meselenin lübbüne temas etti. Şimdi bizim asıl hedefimiz, bu cemiyet içinde nizaları azaltmak, durumları gayrimuntazam olan inssanların durumlarını düzeltmektir. Yalnız çocukları kaydedersen ne olacak? Çocukların nesebi sahih olacak, gayrimuntazam şekilde yaşamalar, birleşmeler devam edecek, gayrimuntazam şekilde yaşayan ailelerin çocukları şeklinde olacak. Halbuki bizim gayemiz bu değildir. Biz her bakımdan ihtilâfları, nizaları azaltmak istiyoruz. Yalnız çocukları kaydettiğimiz takdirde serbest birleşmeler devam edecek. Niçin? Zaten eskiden beri devam ettiği için yine devam edecek. Bunların tescili için yerine gitmek zahmetini ihtiyar etmiyen insanlar, lüzum görmiyen insanlardır bunlardır.

Bir arkadaşımız bunları evlenmiye mecbur ediyoruz bu kanunla dediler. Kanunumuzda böyle bir şey yoktur, tamamen ihtiyaridir, ilgililerin talebine bağlıdır, onların talepleri ile olacaktır. Bir itiraz vâkı olmadıkça ve nihayet mahkemelerin kararına bağlı olan meselelerdir.

O halde bu aileler devam edecektir, devam ettikçe hastalığın virüsünün tesirleri yine mevcut olacaktır, âmilleri devam edecektir ve böylece aynı ailenin iki şekilde olan çocukları arasında, yani tescil edilenle edilmeyenler arasında ihtilâf çıkacaktır, birbirlerini yiyeceklerdir. Mü-

temadiyen ihtilâf devam ettikçe bu gibi çocuklar ortaya çıkmış olacaktır.

Bu; Medeni Kanunun ruhuna tamamen aykırıdır. Şu halde hastalığın virüslerini bırakıp yani hastalığın müessiriyetini, faktörlerini bir tarafa bırakarak hastalığın ârazı ile uğraşmak demektir. Hastalık ortadan kaldırıldı fakat ârazı tevali etmektedir.

Medeni Kanunumuz bir de sahih nesebin, hükmü hâkimle ve evlenme ile elde edilmesi yolunda bir mekanizma tesis etmek suretiyle esasen çocukların mensubolduğu ana ve babanın durumlarına müessir olmaktadır, aksi halde Medeni Kanunun ruhuna münafi ve mugayir hareket etmiş oluyoruz.

Adalet Encümeninin ileri sürdüğü gerekçeyi bu bakımdan sarıh bulmuyorum. Sırf tembelliklerinden cezasını çeksın, demek kâfi değildir. Çocuklar mâsumdur. İki kişi, yani karı - koca neden muntazam bir hayat sağlamıyor? diyorlar. Bu asla vârit değildir. Biz, cemiyetteki ihtilâf ve nizaları halletmek için kanun çıkarırsak bunu mutlaka ilâve etmek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bu bakımdan Riyaset Divanına takdim ettiğimiz bir teklife göre birinci maddenin tadilini istiyoruz. Yani maddenin bu teklife göre tashih edilmesi zaruretini duymaktayız. Bunu Yüksek Meclisten rica ediyoruz. Eğer bu kanundan beklenen faydayı istihsale çalışıyorsak maddeyi bu şekilde tashih etmekten başka çare görmüyoruz.

Arkadaşlar; sizleri daha fazla yormak istemem, mevzu üzerinde tenevvür edildiği de ima edilmektedir, sizleri daha fazla işgal etmemek için yüksek huzurunuzu terk ediyorum. (Alkışlar).

REİS — Servet Sezgin.

SERVET SEZGİN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; bâzi arkadaşlarımız bu kanun teklifi ile inkılâpların zedelendiğini, miras hükümlerinin zirüzeber edildiğini, bu sebeple ayrıca bir tedbir getirilmediğinden maddenin Adalet Komisyonuna iade edilmesini ileri sürmektedirler.

Biz Adalet Komisyonu, bu kanun teklifi muvacehesinde sadece ve sadece 18 nci asrın büyük filozofu Russonun dediği gibi mâsum olan 1,5 milyon Türk çocuğunun nesepsiz kalmamasını, avare, kimsesiz kalmamalarını, hattâ neseb ihtilâfları yüzünden birer kardeş ka-

tili olmamalarını göz önünde tutarak içtimai bir zarurete dayandığını kabul ettik. Ve iyice inceledik. Sureti katiyede bu mevzuun inkılâplara dokunan bir tarafı yok. Bu Medeni Kanunun ruhuna ne zaman muhalif olabilir. Bu kanun teklifiyle teaddüdü zevcat kabul mü ediliyor? Böyle bir şey yok. Eğer biz bunun inkılâplara muhalif olduğunu anlasaydık bilhassa naçiz bir arkadaşımız olarak ve medeni hukuk inkılâbının öncüsü olan Esat Mahmut Bozkurt'tan ders görmüş bir insan olarak şiddetle muhalefet ederdim. Asla böyle bir şey yoktur. Ne var; kanun dışı evlenmelerden doğan çocukların nesebi sahih çocuk haline getirilmesi ve onların alınlarına piç damgası vurulmaması, müsavatsızlık fikrinin ortadan kaldırılması, kardeşler arasında müsavat yaratılması, bu bir buçuk milyonun kaynağı nedir? Nereden geliyor? Ne gibi tedbirlere esas olabilir? Mahiyeti nedir? Bunun üzerinde arkadaşımız durdu. Bilhassa Selâhattin Tokker arkadaşımız diyor ki: Bir kere bu bir tedbir getiriyor, Adalet Komisyonuna iade edilsin, tedbirleriyle beraber gelsin. Bu güzel söz bir tedbirdir. Bir kere bu bir buçuk milyon nesepsiz çocuğu doğuran sebepleri göz önünde tutmak lâzımdır. Bu sebepler nelerdir? Bir kere kültürel sebeplerdir. Kültürel sebeplere bağlı örf ve âdet sebeplerine göre, Anadolu'nun bir çok yerlerinde hâlâ eski ananelerin, itiyatların devam etmekte olduğu ve kadının medeni bakımdan nikâhı olmamakla beraber bir imam nikâhı ile ikinci bir kadın olarak erkeğin yanında yaşamaktadır. Bunları nasıl düzeltelimiz? Ancak kültürle, Anadolu'nun her köyüne birer mektep götürmekle izale edilebilir. Anadolu'nun hangi köylerinde mektep olduğu, hangilerinde olmadığı ve köylerimizdeki mektep durumu hepimizce malumdur. 30 yıldan beri bir kültür dâvasını halledebildik mi? Daha kaç yılda bu kültür dâvasını halledebileceğiz? Elbetteki bu kanunu teklif edenler, tekliflerine bir de ilk tedrisat kanunu ekleyemezlerdi. Onların istedikleri tek şey, sayısı 1,5 milyona varan nesebi gayrisahih çocukların durumlarını ıslah, müsavatsızlığı gidermektir. Bunun halli Anadolu'nun her köyüne mektep götürmekle mümkündür, kültür yolu ile kötü örf ve ananeyi yıkmakla mümkündür. Bu yapılmadıkça beş sene sonra bir kanun teklifi daha yapılacaktır, ondan sonra bir yenisi daha gelecektir,

getirilecektir. Bizdeki bu 1,5 milyon çocuk Avrupa'da olduğu gibi gayriahlâki sebeplerden hüsule gelmiş piçler durumunda değildir.

İşte bu haller kültürel sebeplerden ileri geldikçe affa daha çok mazhar olması icabeden bir kütleyi miras yüzünden birbirleriyle kavga eden, aynı zamanda birbirlerine küs olan bir kardeşler durumundan bir an evvel kurtarmak lüzum ve zaruretine mâtuftur.

İkinci sebep : Zirai sebeplerdir. Köylerde delikanlılar 14 - 15 yaşında evlenir. Kızlar da keza aynı yaşlarda evlenirler. Ziraat işlerine kadın da erkek gibi çalışır ve kırk yaşına gelen kadının çöktüğü ve yeni yeni çocukları doğuramadığı görülür. Bunun için köylü, bilhassa hayvanlarını bekleyecek, sabanını sürecektik kadınlara ve çocuklara muhtaç olduğundan yeniden evlenmek zaruretinde kalır. Binaenaleyh bunun ortadan kalkması için bu memlekette zirai inkişaf olması lâzımdır. Birden ziyade evlenmeyi ortadan kaldırmak için.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — Zirai inkişaf için taaddüdü zevcat mı lâzım?

SERVET SEZGİN (Devamla) — Hayır efendim.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — O demektir.

SERVET SEZGİN (Devamla) — Kemal Bey taaddüdü zevcat, erkeğin, birden ziyade kadını hukukan alması demektir. Böyle bir şey bu kanunda yoktur.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — İfadenizden bu çıkıyor.

SERVET SEZGİN (Devamla) — Siz tevehhüm ediyorsunuz.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Van) — Tevehhüm sözünü size iade ederim.

SERVET SEZGİN (Devamla) — Yok böyle bir şey tasarıda, yok. Üçüncü sebep, iklim sebepleridir arkadaşlar. Arabistan'da kadın nüfusu çoktur. Bu sebeple kadın kıymetini kaybetmiştir. Eskiden oralarda kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi. Buna mâni olmak için Bakara sûresi nâzil olmuştur. Cava ve Sumatra'da da kadın nüfusu çoktur. Bizde böyle bir sebep yok arkadaşlar. Sosyal sebepler yok. Asıl mühim olan zirai sebepler vardır. Bu tasarı Adliye Encümenine gelecek. Biz bu zirai sebeplerden doğan meseleyi orada nasıl halledeceğiz?

Arkadaşlar; önümüzde miktarı bir buçuk

milyona varan mâsum, zavallı, dünyaya gelmekten başka kusuru olmıyan Türk çocukları dâvası vardır. Bunlar arasında bir müsavatsızlık yaratılmasına B. M. Meclisi müsaade edemez. Onun için bu tasarıyı kabul etmekte mutlak bir zaruret vardır. Sizleri hürmetle selâmlarım.

REİS — Sinan Tekelioğlu, buyurun. (Kifayet takriri var sesleri)

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar sözlerimin kifayete alâkası olmayacaktır.

Meclis on kişilik bir heyet seçmiştir. Heyet olarak Reiscumhur Hazretlerini ziyarete gittik. Şimdi oradan dönmüş bulunuyoruz.

Reiscumhur Hazretlerine Büyük Meclisin kendileri hakkında şifa temenni ettiklerini, hasta olmalarından son derece müteessir olduklarını ve yakında şifa bulması için Cenabı Haktan dua ettiklerini söyledik. Reiscumhur Hazretleri son derece müteahsis oldular. Gözleri yaşla doldu. Büyük Meclisin bana karşı gösterdiği alâkadan dolayı ne suretle teşekkür edeceğimi bilemem, dediler. Sizlere selâmlarını gönderdiler. İnşallah yakında hastaneden çıkacağım, dediler. Kendilerini Köşkte bulduklarından daha sıhhatli ve iyi bulduk. Cenabı Hakm şifa vererek bir an evvel aramıza dönmesini tekrar ettik.

Bu suretle arz ederiz. (Alkışlar)

REİS — Sinan Bey, esas hakkında da söz sıranız geldi buyurun konuşun.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Görüyorsunuz ki bugün teveccüh gösterildi. Evvelâ kur'ada çıktık, sonra Allah Büyük Şefimizi görmeyi nasibetti, sıhhatte olduğunu görmekle de büyük haz duydum. Şimdi de söz sırası bana gelmiş.

Arkadaşlar, benden evvel konuşan arkadaşların fikirlerine tamamiyle iştirak ederim. (Hanjisine? sesleri) Kanun teklif edenlerin fikrine. Çünkü arkadaşlar bu yara, 30 seneden beri devam etmektedir. Her 3 - 5 senede bir defa iki tarafın rızasıyla ve bizim bildiğimiz eski şekle göre birleşmiş olan ve bu birleşmede eski karışımın itirazına mâruz kalmıyan insanlardan doğan çocuklar için buraya getirilen kanunla Kanunu Medeni hükümlerine aykırı olarak doğan çocukları analı babalı yapıyoruz ama, asıl anasını fahişe olarak bırakıyoruz. O kadına hiçbir hak tanınmıyor. Onun için ben de kanunu teklif eden arkadaşların fikrinde olduğumu arz ederim. Bunun kabul edilmesini rica ederim.

REİS — Efendim, daha 9 arkadaş söz almış bulunmaktadır, vakit de geçmiştir. 20 Nisan Çarşamba günü saat 15 de toplanılmak üzere İnikad'a son veriyorum.

Kapanma saati : 18,05

6. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — TAHRİRİ SUAL

1. — *Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in köy öğretmenlerinin ücretlerinin artırılarak esas kadroya alınmaları ve köy enstitüsü mezunlarının da maaşlarının artırılarak intibaklarının sağlanması hususlarında ne düşünüldüğüne dair sualine Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın tahriri cevabı (7/84)*

29 . III . 1955

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki sorunun Maarif Vekilinden yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

Burdur Mebusu
Mehmet Özbey

1. Köy öğretmenleri bugün ücret olarak ayda ortalama 45 - 50 lira almaktadırlar. Bugün hademelerin ücretlerini bile 75 liradan 150 liraya kadar çıkaran Yüksek Meclisimiz, yeni neslin terbiyesini ellerine tevdi ettiğimiz bu öğretmenlere verilen bu para; hayatın bu pahalı şartları içinde cidden çok azdır. Gerçi mevcutları mütaaddit tasfiyeler neticesinde 8 binden 3 bine kadar süzülen ve halen kabiliyetli ve ehliyetli olanlar meslekte kaldıklarına göre bu öğretmenlerin ücretlerinin artırılması veya ilk sınıflarda istihdam edilmek üzere asgari bir maaş ve bareme alınması bu mağdur vatandaşlar için yerinde ve haklı bir isabet olacaktır.

2. Bugün köy enstitüsü mezunu öğretmen-

ler 20 lira asli maaş aldıkları gibi, 95 lira ücret de almaktadırlar. Birçokları da arkadaşlarından üç sene geriye kaldılar. Bugün halen 95 lira ücretle çalışan köy enstitüsü mezunu öğretmenler vardır. Bu hal öğretmenleri çok üzmekte mânevi sahada mâruz kaldıkları adaletsizlik ve haksızlıkla beraber maddi durumları da çok perişandır. Bu öğretmenlerin diğer meslekdaşları gibi lâyük oldukları bir bareme kavuşturulmaları için vekâletinizin bu hususta bir hazırlıkları var mıdır?

Yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

T. C.

Maarif Vekâleti

15. IV. 1955

Talim ve Terbiye Dairesi

Sayı : 0004-1093

Özet : Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in yazılı sorusu h.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine
2 Nisan 1955 tarih ve 1227/5246, 7-84 sayılı yazıları karşılığıdır :

Köy eğitimcilerinin ücretlerinin artırılması, Köy enstitüsü mezunlarının maaşlarının yükseltilerek intibaklarının yapılması ile ilgili olarak Burdur Mebusu Mehmet Özbey tarafından sorulan yazılı soru cevabının ekli olarak sunul-

duğunu derin saygılarımla arz ederim.

Maarif Vekili

C. Yardımcı

Burdur Mebusu Sayın Mehmet Özbey'in yazılı soruları cevabıdır

1. Eğitimlik; nüfusları öğretmen gönderilmelerine elverişli olmıyan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek ve köylüye ziraat işlerinde rehberlik etmek üzere meydana getirilmiş muvakkat bir teşkilâttir.

Memleket çocuklarının öğretim ve eğitimi gibi ağır, ciddî bir vazifenin başarılmasında meslekî bir formasyona ihtiyaç görüleceği aşîkârdır.

Eğitmenlerin birçoğu ise ilk tahsilden de mahrum bulunmaktadır. Bu itibarla kendilerinin maaşa geçirilmesi hususu vekâletimizce düşünülmemekte, ancak durumları göz önüne alınarak 1955 malî yılı bütçesiyle ücretlerinin onar lira artırılmak suretiyle kısmen tatminleri cihtine gidilmiş bulunmaktadır.

2. Köy enstitüsü mezunlarından halen maaşa alınanlar olduğu gibi bu vazifede stajyer olarak ücretle çalışanlar da mevcuttur. Bu iki liğin giderilmesi ve intibaklarının temini için tetkikler yapılmakta ve yeni bir kanun tasarısı hazırlanmasına çalışılmaktadır.

**Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası
(1/227)**

T. C.
Başvekâlet
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71/84, 964

22 . III . 1955

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında Nafia Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 21 . III . 1955 tarihinde kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesıyla birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil
A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Memleketimizin en mümbit bölgelerinden biri olan Çukurova'yı taşkınlardan korumak, sulamak ve bol, ucuz elektrik enerjisine kavuşturmak maksadiyle Seyhan nehri üzerinde ve Adana'nın altı kilometre şimalinde inşa olunup 1956 senesi başında tamamlanmak suretiyle santrali işletmeye açılacak olan Seyhan barajının arkasındaki göl, 1955 senesi Kasım ayından itibaren doldurulmaya başlanacağı cihetle inşaat ve göl sahası içerisinde bulunmaları hasebiyle arazi ve köy haneleri tamamıyla sular altında kalacak olan Karalar bucağı, Bayramhacılı, Gübe, Ayvalı, Karşılar köylerinin tamamen, göl civarında olup arazi veya binaları veya köy yerleri kısmen sular altında kalması dolayısıyla gölün emniyeti bakımından tahliyelerine lüzum görülen diğer köylerin başka yerlere nakil ve iskânı ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Arz edilen sebepler dolayısıyla başka bir yere nakil ve yerleştirilmeleri zaruri görülen halkımızın mülklerini en âdil şartlar içersinde kendilerinden almak ve onları istihsal ve geçim durumlarına uygun en elverişli sahalar içersinde topraklandırmak ve ev sahibi yapmak yoluna gitmek zarureti aşikârdır.

Bu itibarla bahis mevzuu hususların temini husulü için modern hukuk zihniyetine uygun ve ihtiyaçlara cevap verebilen yeni bir kanunun tedvini zarureti derkârdır.

Mâruz esbaba binaen hazırlanmış bulunan işbu kanun lâyihasının hususiyetleri ve mucip sebepleri şöylece arz olunabilir:

Madde 1 : Lâyihanın birinci maddesi kanunun şümülünü tâyin eylemektedir. Seyhan barajı ve müteferri tesislerinin inşaatı dolayısıyla kısmen veya tamamen sular altında kalacak olan köylerdeki halkımızın nakil ve iskânı ve mülk sahiplerine arazi tahsis, tevzii ve temlikinin bu kanun hükümlerine tâbi bulunduğu ifade edilmekte ve hüküm bu maksatla sevk edilmiş bulunmaktadır.

Mezkûr maddenin ikinci fıkrasında ise göl emniyeti bakımından terk edilmesi icabeden mın-takanın sınırlarının hangi merci tarafından tesbit edileceğinin belirtilmesi maksadiyle göl ve em-

niyet sahası hudutlarının tâyininin DSİ Umum Müdürlüğünün teklifi ve Nafia Vekilinin tasviiyle tekemmül edeceği tasrih edilmiştir.

Madde 2 : Lâyihanın ikinci maddesinde, birinci madde mucibince nakil ve iskâna tâbi tutulacak olan şahıslara verilecek arazi ve ev yerleriyle köy ortamalı olarak tahsis edilecek araziye tâyin etmek maksat ve gayesiyle civar mıntakada mülkiyeti hazineye ait ve onun hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazi gösterilmiş ve bu arazinin tahsis, tevzii ve temlikine ait muamelelerin Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünce yapılacağı açıklanmıştır.

Köy Kanununun ikinci maddesi göz önünde bulundurularak cami, otlak, yaylak, baltalık gibi yerlerle okul bina yeri, öğretmen evi, öğretmen tarlası ihtiyaçlarını karşılamak üzere lâyihanın ikinci maddesinde geçen köy ortamalı tâbiri bu maksatla konulmuştur.

Gerek tevzi edilecek arazi içerisinde gerekse diğer yerlerde idarenin araziye ihtiyacı olabileceği mucip sebebiyle bu kanunla takibedilen maksat ve gayelere uygun olmak şartıyla DSİ Umum Müdürlüğünün arazi satınalmak hakkını da haiz bulunduğu hususu maddeye alınmıştır.

İkinci maddenin son fıkrasıyla satın alınacak arazi hakkında da bu kanun hükümlerinin cari olduğu açıklanmış bulunmaktadır.

Madde 3 : Lâyihanın üçüncü maddesinde; bir gayrimenkul üzerindeki mülkiyet hakkını vatan-
daşın arzusu hilâfına elinden alırken bu suretle onun en mukaddes ve muhterem haklardan birini teşkil eden mülkiyet hakkını ihlâl ederken her şeyden evvel nazarı itibara alınması icabeden hususun kendisinden alınan mülkün değer karşılığının ödenmesi lâzımgeldiği düşüncesiyle ona karşılık olmak üzere muadil değerinde bir mülk tahsisi sistemi kabul edilmiştir.

Lâyihanın 3 ncü maddesinin birinci fıkrasında göl ve emniyet sahası içerisinde kalacak arazi ile tahsis ve temlik edilecek arazinin muadeletinin tâyininde kıymet esasına gidilmiş yalnız tevzie tâbi arazinin âzami miktarını tahdit düşüncesiyle lâyihanın üçüncü maddesinin ikinci fıkrasıyla «tevzie tâbi tutulacak arazinin yüz dönümü tecavüz edemiyeyeceği» ifade edilmiştir.

Arazi sahiplerinin mülklerinin değeri kendilerine tahsis edilecek arazinin değerinden fazla olduğu takdirde, teadülü temin etmek maksadiyle, üçüncü maddenin üçüncü fıkrasındaki hükümle fazla kısma isabet edecek meblâğın DSİ Umum Müdürlüğü bütçesinin ilgili tertibinden nakden ödeneceği tasrih edilmek suretiyle değer farklarının para ile likide edilmesi esası kabul olunmuştur.

Lâyihanın üçüncü maddesinin dördüncü fıkrasında; noksan tahsis yapılan şahısların haklarını korumak gayesiyle tevzie tâbi tutulacak arazi hak sahiplerine tamamen tevzi edildikten sonra artacak toprakların bu şahıslardan istiyenlere verilerek takdir edilen bedelinin DSİ Umum Müdürlüğü bütçesinden ödenecek meblâğdan tenzil olunacağı zikredilmiş ve alâkalılara ödeme yapıldığı ahvalde ise ilâveten tevzi edilen arazi bedelinin istirdat ve bütçesine irat kaydedileceği hükmü konulmuştur.

Lâyihanın üçüncü maddesinin beşinci fıkrasında; mutlak bir adaleti temin gayesiyle, binaların kaim bedeliyle birlikte meyva ağaçları, üzüm kütükleri, incir ve zeytin ağaçları gibi muhdesatın bedellerinin de ödenmesi esası kabul edilmiş, ancak binaların kıymetinin takdirinde kaim bedeli alındığı ve evvelce arsa bedelinin ödendiği göz önünde tutularak mülk sahiplerinin götürecekları enkaz ile karşılık olarak verilecek arsa bedelinin bundan tenzili cihetine gidilmiştir.

Madde 4 : Lâyihanın dördüncü maddesinde; içtimai yardım gayesiyle göl ve emniyet sahası içerisinde kalan arazide kanunun neşri tarihinden önce en az bir yıl müstemirren oturmuş olmak kayıt ve şartıyla meskeni olmıyan vatandaşlarımızdan istiyenlere hazinece, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümleri dairesinde borçlandırılmak suretiyle bir dönüm yüz ölçümünde ev yeri verilmesi prensibi kabul edilmiştir.

Madde 5 : Lâyihanın beşinci maddesinin birinci fıkrasında; kıymet takdirinin en doğru bilgiye sahip olmaları bakımından mahallî heyetler marifetiyle yaptırılmasının daha uygun olacağı mülâhazasıyla değeri tâyin edilecek mülk köy sınırı içinde ise ihtiyar meclisi üyeleri, belediye sınırı içinde ise Belediye Meclisi üyeleri tarafından yapılması esası kabul edilmekle be-

raber ilgileri dolayısıyla her iki halde de Tapu Kadastro ve Toprak ve İskân İşleri Umum müdürlükleri temsilcilerinin ve mahallî tapu sicil memur veya muhafızı ve nafia veya belediye mühendisi veya fen memuru ile mahallî Maliye teşkilâtının bir mümessilinin de bu heyete iştiraklerinde fayda mülâhaza edilmiştir.

Lâyiha'nın beşinci maddesinin ikinci fıkrasında kıymet takdirini yapacak olan heyetin vazifesinin şümülünü tâyin ve kıymeti takdir edilecek yerlerin tesbiti maksat ve gayesiyle tahsis ve tevzi edilecek yerlerin kıymet takdirlerinin de aynı heyet tarafından yapılacağı belirtilmiştir.

Madde 6 : Takdiri Kıymet Komisyonunun gideceği mahalleri ve toplanılacak günü ilgililerin ittilana arz etmek maksat ve gayesiyle keyfiyetin valilikçe gazete ile ve gazete çıkmıyan yerlerde mûtat usuller dairesinde on gün müddetle ilân edilmesi uygun mütalâa edilmiş ve lâyiha'nın altıncı maddesi bu maksatla sevk edilmiştir. Ayrıca bu ilânın aynı usullerle alâkalı köylerde de aynı müddetler içinde yapılmasında fayda görülerek bu hususta maddeye alınmıştır.

Madde 7 : Lâyiha'nın yedinci maddesinde; mülklerin kıymetini takdir edecek heyetin objektif usul ve kaidelere göre hareket etmesi gerektiği prensibi kabul edilmiştir. Şöyle ki, gerek arazinin ve gerekse binaların değerlerinin tâyininde hakiki değeri bulmak gayesiyle o günkü vasıf ve değerler esas alınmıştır.

Diğer taraftan bina ve sabit tesislerin değerlerinin tesbitinde aşınma hali nazarı itibara alınarak kıymet takdirinin yapıldığı yıl içindeki inşaat fiyatlarından amortisman payının çıkarılması ve emsal rayiçlerinin göz önünde bulundurulması gerektiği hususuna da işaret edilmiştir.

Mahsulün kıymetinin tâyininde kemal durumunun kıymete tesir edeceği nazarı dikkata alınarak mahsulün idrak zamanına kadar yapılması lâzımgelen masraflar bundan tenzil edilerek şartıyla kıymetin tesbit edilebileceği hükmü konulmuştur.

Arazi üzerindeki üzüm kütükleri, incir ve zeytin ağaçları gibi muhdesatın değerinin tesbitinde kıymet takdirinin yapıldığı tarihteki bunların vasıf ve değerleri esas alınmış ve lâyiha'nın yedinci maddesinin dördüncü fıkrasıyla bu gibi muhdesatın değerlerinin tesbitinde birinci fıkrada yazılı alım ve satım rayiçlerinin esas olduğu ifade edilmiştir.

Lâyiha'nın yedinci maddesinin beşinci fıkrasında; hakiki kıymetin üstüne çıkmak istidadını gösteren kıymet artışlarını önlemek maksadiyle «her türlü gayrimenkul ve muhdesatı için takdir edilen değer, bunların üç yıllık gayrisafi iratları vasatısının on mislini geçemeyeceği» tasrih edilmiştir.

Komisyonca kıymet takdiri yapıldıktan sonra ilgililerin hak ve menfaatlerinin korunması gayesiyle kanunun sekizinci maddesinde gösterilen mahkemeye yapacakları itirazlar için kıymeti takdir edilen gayrimenkullerin ve muhdesatının mevki, hudut ve miktarlarıyla mal sahipleri ve mukadder kıymetleri gösterilmek suretiyle on beş gün müddetle ilân edileceği hükmü konulmuştur.

Madde 8 : Lâyiha'nın sekizinci maddesiyle ilgililerin hak ve menfaatlerinin en âdil şartlar içerisinde korunması gayesiyle bu kanunun tatbikatı dolayısıyla çıkabilecek ihtilâfların mahkeme yoluyla halledilmesi usulü kabul edilmiş ve Vilâyet Asliye H. Mahkemesi vazifeli kılınmıştır.

Sekizinci maddenin ikinci fıkrasıyla de açılacak dâvaların hususiyeti nazarı itibara alınarak müstacel mevaddan oldukları, hare ve resimden istisna edildikleri açıklanmıştır.

Madde 9 : Lâyiha'nın dokuzuncu maddesinde Tapu İdaresince yapılacak olan tescil muamelesine esas olmak üzere hak sahiplerine yapılacak temlik tasarrufunun ne şekilde tekemmül ve katıyet kesbedeceğini belirtmek gayesiyle «arazinin hak sahiplerine tahsis ve tevziine mütaallık cetvellerin valilikçe onanmasının temlik sayılacağı» ifade olunmuş ve keyfiyetin duyurulması maksadiyle alâkahlara tebliğ edileceği hükmü konulmuştur.

Lâyiha'nın dokuzuncu maddesinin ikinci fıkrasında ise terk edilen arazinin tapu kayıtları üzerinde yapılacak muameleyi tesbit etmek maksadiyle «tahsis ve tevzi edilen arazi karşılığı olarak terk edilen arazinin tapudaki kayıtlarının DSİ Umum Müdürlüğü adına çevrileceği» tasrih edilmiştir. Hak sahiplerine verilecek arazinin tescilinin icabettirdiği masrafların bunlara tahmininin doğru olmayacağı mülâhazasıyla, gayrimenkullerin namlarına yapılacak tescillerinin tapu hare ve resmine tâbi olmadıkları kabul edilmiştir.

Madde 10 : Lâyihamın onuncu maddesinde; istimplâk edilen gayrimenkullere ne zaman el konulabileceğini tâyin etmek maksadiyle komisyonea takdir edilen bedelin bankaya veya malsandığına yatırılması veya karşılığında arazi temlik edilmesi veya kısmen temlik, kısmen parasının bankaya veya malsandığına yatırılmasını mütaakıp gayrimenkullere el konulacağı açıklanmıştır.

Madde 11 : Lâyihamın on birinci maddesi bu kanunun tatbiki dolayısıyla yapılacak ödemelerin hangi bütçeden karşılanacağını tebarüz ettirmek maksadiyle sevk edilmiş ve bunların DSİ Umum Müdürlüğü bütçelerinin alâkalı tertiplerinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Muvakkat madde : Lâyihamın muvakkat maddesinde; bu kanunun neşri tarihinden evvel 1295 tarihli Menafii Umumiye için istimplâk kararnameyi hükümleri mucibince tanzim edilmiş takdiri kıymet mazbatalarının usulüne uygun bir surette tutulduğu halde bu kanun hükümlerine göre yapılacak tahsis muameleleri için de muteber oldukları açıklanmıştır.

Adliye, Bütçe, Dahiliye, Maliye ve Nafia encümenlerinden üçer âza alınmak suretiyle kurulan Muvakkat Encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat Encümen

Esas No. 1/227

Karar No. 2

11 . IV . 1955

Yüksek Reisliğe

Encümenimize havale buyurulan, Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâyihası adlı Hükümet teklifi, Hükümet mümessillerinin de huzuriyle incelendi.

Lâyihamın heyeti umumiyesi görüşüldükten tasarıdan «Seyhan» ve saire gibi muayyen mahalleri ifade eden bâzı kelimeleri çıkartmak ve bir kısım maddelerde küçük bâzı tadilat icra etmek suretiyle bu lâyihayı memleketimizde yapılmakta olan ve yakında yapılacak bulunan bütün barajlar için lüzumlu istimplâk ve nakilleri şümulü içine alacak bir kanun haline getirme hususunda bir temenni izharına ittifakla karar verildi.

Esbabı mucibe mazbatası okunarak lâyihamın maddelerinin müzakeresine geçildi.

Birinci, dördüncü ve beşinci maddeler encümenimizce görülen lüzum üzerine yazıldığı şekilde değiştirildi.

İki, üç ve sekizinci maddelerle muvakkat maddede çıkartılması veya ilâvesi lüzumlu gö-

rülen hususlar encümenimizce kabul olunan lâyihada yazıldığı şekle çevrildi.

Yedi ve onuncu maddelerde encümenimizce bir iki kelime üzerinde lüzum görülen değişiklik yapılmak suretiyle kabul olundu.

Altı, dokuz, on bir, on iki ve on üçüncü maddeler Hükümet teklifinde olduğu gibi kabul edildi.

Bu kanun lâyihasının, müstacelen müzakeresi temennisiyle Umumi Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Muvakkat Encümen Reisi

M. M.

Çankırı

Erzurum

T. Uygur

Ş. Erker

Kâtip

Çankırı

Denizli

Konya

A. Emrem

O. Ongan

İtirazi kayıtlı

İmzada bulunamadı

M. R. Özal

Seyhan

Seyhan

Seyhan

M. Akçalı

S. Barı

A. Kınık

Zonguldak

S. Duralı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Seyhan Barajı ve müteferri tesislerinin inşası dolayısıyla tamamen inşaat ve göl sahası içerisinde kalacak olan Karalar bucağı, Bayramhacılı, Gübe, Ayvalı, Karşılar köyleri ile göl etrafında olup arazi veya evleri veya köy yerleri tamamen veya kısmen su altında kalmaları sebebiyle gölün emniyeti bakımından tahliyesine lüzum görülen diğer köylerin nakil ve iskânı ve mülk sahiplerine arazi tahsis, temlik ve tevzii bu kanun hükümlerine tâbidir.

Göl emniyet sahası ve hudutlarının tâyini DSİ Umum Müdürlüğünün teklifi ve Nafia Vekâletince tasvibiyle tekemmül eder.

MADDE 2. — Birinci madde mucibince nakil ve iskâna tâbi tutulan, göl ve emniyet sahası içerisindeki mülk sahiplerine arazileri köy ortama ve ev yerleri karşılığı olarak civar mıntaka içerisindeki mülkiyeti Hazineye ait ve Hazinesinin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazinin tahsis, temlik ve tevzii DSİ Umum Müdürlüğünün göstereceği lüzum ve işara dayanarak Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünce yapılır.

DSİ Umum Müdürlüğü, bu maksat için, lüzumlu araziye satın almak hakkını da haizdir. Satın alınacak arazi hakkında da bu kanun hükümleri cari olur.

MADDE 3. — Göl ve emniyet sahası içerisinde kalacak arazi ile tahsis ve tevzi edilecek arazinin muadeletinin tâyininde kıymet esastır.

Gayrimenkul sahiplerine terk ettikleri arazinin sahalarına tekabül eden kıymetin muadil değerinde arazi varilir. Şu kadar ki, bu maksatla tevzie tâbi tutulacak arazinin yüzölçümü yüz dönümü tecavüz edemez.

Arazi sahiplerinin mülklerinin değeri tahsis edilecek arazinin değerinden fazla ise bu kısma isabet eden meblâğ DSİ Umum Müdürlüğü bütçesinin ilgili tertibinden nakden ödenir.

Tevzie tâbi tutulan arazi hak sahiplerine tamamen tevzi edildikten sonra artacak topraklar noksan tahsis yapılan şahıslardan istiyenlere verilir ve takdir olunan bedeli DSİ. Umum Müdürlüğü bütçesinden ödenecek meblâğdan tenzil olunur. Alâkalılara ödeme yapıldığı ahvalde ise

MUVAKKAT ENCÜMENİN TADİLİ

Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Seyhan Barajı ve müteferri tesislerinin inşası dolayısıyla tamamen inşaat ve göl sahası içerisinde kalacak olan Karalar bucağı, Bayramhacılı, Gübe, Ayvalı, Karşılar köylerinin ve göl etrafında olup arazi ve evleri ve köye ait orta malı ve tesisleri tamamen veya kısmen su altında kalacak diğer köylerin başka yerlere nakil ve iskânları ve terkettikleri araziye mukabil mülk sahiplerine arazi tahsis, temlik ve tevzii bu kanun hükümlerine tâbidir.

Göl sahasının hudutları Nafia Vekâletince tâyin ve tesbit olunur.

MADDE 2. — Birinci madde mucibince nakil ve iskâna tâbi tutulan, göl ve emniyet sahası içerisindeki mülk sahiplerine arazileri, köy orta malı ve ev yerleri karşılığı olarak Seyhan Vilâyeti içerisindeki mülkiyeti Hazineye ait ve Hazinesinin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazinin tahsis, temlik ve tevzii Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü (DSİ) nün göstereceği lüzum ve iş'ara dayanarak Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünce yapılır.

DSİ, bu maksat için lüzumlu araziye satın almak hakkını da haizdir.

MADDE 3. — Göl sahası içerisinde kalacak arazi ile tahsis ve tevzi edilecek arazinin muadeletinin tâyininde kıymet esastır.

Gayrimenkul sahiplerine terkettikleri araziye tekabül eden kıymetin muadili değerinde arazi verilir. Şu kadar ki; bu maksatla tevzie tâbi tutulacak arazinin yüz ölçüsü yüz dönümü tecavüz edemez ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanununa göre Seyhan Vilâyetinde tesbit edilmiş bulunan arazi normundan da aşağı olmaz.

Arazi sahiplerinin mülklerinin değeri, tahsis edilecek arazinin değerinden fazla ise bu kısma isabet eden meblâğ DSİ bütçesinin ilgili tertibinden nakden ödenir.

Tevzie tâbi tutulan arazi hak sahiplerine tamamen dağıtıldıktan sonra artacak topraklar noksan tahsis yapılan şahıslardan istiyen-

Hk.

ilâveten tevzi edilen arazi bedeli istirdat ve bütçesine irat kaydedilir.

Binaların kaim bedeli ile meyva ağaçları, üzüm kütükleri, incir ve zeytin ağaçları gibi muhdesatın bedelleri takdir edilen kıymet üzerinden DSİ Umum Müdürlüğü bütçesinden ödenir. Mülk sahiplerinin götürecekleri enkaz ve karşılık olarak verilen arsa bedeli bundan tenzil olunur.

MADDE 4. — Göl ve emniyet sahası sınırları içerisinde kanunun neşri tarihinden önce en az bir yıl müstemirren oturmuş olmak şartıyla meskeni olmıyanlardan istiyenlere Hazinece Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümleri dairesinde borçlandırılmak suretiyle bir dönüm yüz ölçümünde ev yeri verilir.

MADDE 5. — Kıymet takdiri; DSİ Umum Müdürlüğünün işarı ve mahallî mülkiye âmirinin daveti üzerine, değeri tâyin edilecek olan mülk köy sınırı içinde ise ihtiyar meclisi üyeleri arasından seçilecek iki, belediye sınırı içinde ise belediye meclisi üyeleri arasından seçilecek 2 ve her iki halde de DSİ ve Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlükleri temsilcileri ile mahallî tapu sicil memur veya muhafızı ve nafia ve belediye mühendisi veya fen memuru ve mahallî maliye teşkilâtının bir mümessilinden müteşekkil bir heyet marifetiyle mahallen yapılır.

Tahsis ve tevzi edilecek yerin kıymeti de aynı heyet tarafından takdir olunur.

MADDE 6. — Valilik; Takdiri Kıymet Komisyonunun gideceği mahalleri ve toplanılacak günü tesbit ve mahallindeki bir gazetede üç gün ara ile iki defa ve gazete çıkmıyan yerlerde mütat usuller dairesinde 10 gün müddetle ilân eder. Ayrıca bu ilânın yine mütat usullerle alâkalı köylerde de aynı müddetler içinde yapılması şarttır. İlân keyfiyeti bir tutanakla tesbit olunur.

Muvakkat E.

lere verilir ve takdir olunan bedeli DSİ bütçesinden ödenecek meblâğdan tenzil olunur. Alâkahlara ödeme yapılmış bulunan ahvalde ise ilâveten tevzi edilen arazi bedeli istirdat ve bütçesine irat kaydedilir.

Binaların kaim bedeli ile her türlü ağaç ve muhdesatın bedelleri takdir edilen kıymet üzerinden DSİ bütçesinden ödenir. Mülk sahiplerinin götürecekleri enkaz ve karşılık olarak verilen arsa bedeli bundan tenzil olunur.

MADDE 4. — Bu kanun mucibince nakledilen köylerde kanunun neşri tarihinden önce en az bir yıl müstemirren oturmuş olmak şartıyla meskeni olmıyanlardan, nakilden itibaren altı ay içinde, istiyenlere Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun koyduğu hükümlere göre hazinece borçlandırılmak suretiyle birer dönümlük ev yeri verilir. Neticede, 3 ncü maddenin 4 ncü bendi hükmünün tatbikından sonra, artan arazi bulunduğu takdirde, bu suretle ev yeri verilenler hakkında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümleri tatbik olunur.

MADDE 5. — Kıymet takdiri, DSİ nin işarı ve mahallî mülkiye âmirinin dâveti üzerine maliyeden bir, toprak ve iskân işleri dairesinden bir, mahallî tapu sicil memur ve muhafızlığından bir, teknik ziraat müdürlüğünden bir, devlet su işleri dairesinden bir, köyün bağlı bulunduğu vilâyet çiftçi teşekküllerinden bir ve takdirin yapılacağı köy ihtiyar heyetinden iki olmak üzere sekiz kişiden mürekkep heyet marifetiyle ve mahallen yapılır.

Tevzi ve tahsis edilecek arazinin kıymeti, köy ihtiyar heyetinden alınan ikişer mümessil hariç olmak üzere, aynı heyet tarafından takdir olunur.

MADDE 6. — Lâyihanın 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Muvakkat E.

MADDE 7. — Takdiri Kıymet Komisyonu; muayyen günde mahalline giderek kıymeti takdir olunacak arazinin sınırlarını, yüzölçülerini ve değerlerine tesir edebilecek diğer her türlü vasıflarını ve o günkü değerlerini tesbit eder.

Bina ve sabit tesislerin değeri, kıymet takdirinin yapıldığı yıl içindeki inşaat fiyatlarına göre maliyetlerinden amortisman payı tenzil edilmek suretiyle Takdiri Kıymet Komisyonunun içtima tarihindeki emsalinin alelâde alım ve satım rayiçleri de göz önünde tutularak tesbit edilir.

Arazi üzerindeki mahsulün değeri kemal durumu nazarı itibara alınarak tesbit olunur. Bundan mahsulün idrak zamanına kadar yapılması zaruri masrafları tenzil olunur.

Arazi üzerindeki muhdesatın değerinin tâyininde birinci fıkrada yazılı alım ve satım rayiçleri esastır.

Şu kadar ki, her türlü gayrimenkul ve muhdesatı için takdir edilen değer, bunların üç yıllık gayrisâfi iratları vasatısının 10 mislini geçemez.

Kıymeti takdir olunan gayrimenkullerin mevki, hudut ve miktarları ile mal sahipleri ve mukadder kıymetleri 15 gün müddetle ilân edilir.

MADDE 8. — Gayrimenkullerin takdir olunan bedellerine mülk sahipleri veya DSİ Umum Müdürlüğü tarafından 7 nci maddede yazılı ilân müddeti zarfında o yerin bağlı olduğu vilâyet asliye hukuk mahkemesine müracaatla itiraz olunabilir.

Bu kanuna göre açılacak dâvalar müstacel mevaddandır. Bu dâvalardan birgüne hare ve resim alınmaz.

MADDE 9. — Arazinin hak sahiplerine tahsis ve tevziine mütaallik cetvellerin valilikçe tasdikı temlik sayılır ve keyfiyet alâkalılara tebliğ olunur.

MADDE 7. — Takdiri Kıymet Komisyonu; muayyen günde mahalline giderek kıymeti takdir olunacak arazinin sınırlarını, yüz ölçülerini ve değerlerine tesir edebilecek diğer her türlü vasıflarını ve o günkü kıymetlerini tesbit eder.

Bina ve sabit tesislerin değeri, kıymet takdirinin yapıldığı yıl içindeki inşaat fiyatlarına göre maliyetlerinden amortisman payı tenzil edilmekle beraber Takdiri Kıymet Komisyonunun içtima ettiği tarihteki emsalinin alelâde alım ve satım rayiçleri de göz önünde tutularak tesbit edilir.

Arazi üzerindeki mahsulün değeri kemal durumu nazarı itibare alınarak tesbit ve bundan mahsulün idraki zamanına kadar yapılması zaruri masraflar tenzil olunur.

Arazi üzerindeki muhdesatın değerinin tâyininde birinci fıkra hükümleri tatbik olunur.

Şukadar ki, her türlü gayrimenkul ve muhdesat için takdir edilen değer, bunların üç yıllık iratları vasatısının on mislini geçemez.

Kıymeti takdir olunan gayrimenkullerin mevki, hudut, miktar ve mukadder kıymetleri ile mal sahipleri on beş gün müddetle ilân edilir.

MADDE 8. — Gayrimenkullerin takdir olunan bedellerine mülk sahipleri veya DSİ tarafından yedinci maddede yazılı ilân müddeti zarfında salâhiyetli asliye hukuk mahkemesine müracaatla itiraz olunabilir.

Bu kanuna göre açılacak dâvalar müstacel mevaddandır. Bu dâvalardan bir güne hare ve resim alınmaz.

Tarafların müracaatı halinde asliye hukuk mahkemesince üç kişilik bir ehli-vukuf heyeti teşkil edilir. Hâkim ehli-vukuf olarak, mmtakanın bağlı bulunduğu vilâyetin ziraat odasının göstereceği namzet listesinden bir, ziraat mühendisleri odasının namzet listesinden bir ve inşaat mühendisleri odasının namzet listesinden de bir olmak üzere üç kişi seçer.

MADDE 9. — Lâyihanın 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

(Muvakkat E.

Tahsis ve tevzi edilen arazi karşılığı olarak terk edilen arazinin tapudaki kayıtları DSİ Umum Müdürlüğü adına çevrilir. Hak sahiplerine istihkakları mukabilinde temlik edilecek olan gayrimenkullerin namlarına yapılacak tescilleri tapu hare ve resmine tâbi değildir.

MADDE 10. — İstimlâk edilen gayrimenkullere; komisyonca takdir edilen bedelinin bankaya veya mal sandığına yatırılmasını veya karşılığında arazi temlikini veya kısmen temlik, kısmen parasının bankaya veya mal sandığına yatırılmasını mütaakıp el konur.

MADDE 11. — Bu kanunun tatbiki dolayısıyla yapılacak ödemeler Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü bütçelerinin alâkalı tertiplerinden karşılanır.

MUVAKKAT MADDE — İşbu kanunun neşri tarihinden evvel 1295 tarihli Menafii Umumiye İçin İstimlâk Kararnamesi hükümleri mucibince usulüne uygun bir surette tanzim edilmiş takdiri kıymet mazbataları bu kanun hükümlerine göre yapılacak tahsis muameleleri için de muteberdir.

MADDE 12. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren meriyete girer.

MADDE 13. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 . III . 1955

Başvekil <i>A. Menderes</i>	Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı <i>F. R. Zorlu</i>
Devlet Vekili <i>M. Sarol</i>	Devlet Vekili <i>O. Kapani</i>
Adliye Vekili <i>O. Ş. Çiçekdağ</i>	Millî Müdafaa Vekili <i>E. Menderes</i>
Dahiliye Vekili <i>N. Gedik</i>	Hariciye Vekili <i>F. Köprülü</i>
Maliye Vekili <i>H. Polatkan</i>	Maarif Vekili <i>C. Yardımcı</i>

MADDE 10. — İstimlâk edilen gayrimenkullere; komisyonca takdir edilen bedelin bankaya veya mal sandığına yatırılmasını veya karşılığında arazi temlikini veya kısmen temlik, kısmen bankaya veya mal sandığına yatırılmasını veya karşılığında arazi temlikini veya kısmen temlik, kısmen bankaya veya mal sandığına yatırılmasını mütaakıp el konur.

MADDE 11. — Lâyihanın 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — İşbu kanunun neşri tarihinden evvel 1295 tarihli Menafii Umumiye İçin İstimlâk Kararnamesi hükümleri mucibince usulüne uygun bir surette tanzim edilmiş takdiri kıymet mazbataları bu kanun hükümlerine göre yapılacak tahsis muameleleri için de muteberdir. Ancak takdir olunan kıymetlere itiraz edilip de kesinleşmemiş bulunan takdiri kıymet mazbataları hükümsüzdür ve bunlar hakkında işbu kanuna göre yeniden kıymet takdiri muamelesi yapılır.

MADDE 12. — Lâyihanın 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Lâyihanın 13 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Nafia Vekili <i>K. Zeytinoğlu</i>	İktisat ve Ticaret Vekili <i>S. Yırcalı</i>
Sih. ve İç. Mv. Vekili <i>Dr. B. Uz</i>	G. ve İnhisarlar Vekili <i>E. Kalafat</i>
Ziraat Vekili <i>N. Ökmen</i>	Münakalât Vekili <i>M. Çavuşoğlu</i>
Çalışma Vekili <i>H. Erkmen</i>	İşletmeler Vekili <i>S. Ağaoğlu</i>